

POLITIET

RIKSADVOKATEN

Politiets straffesaksbehandling 2022

Politidirektoratet og Riksadvokatembetet

Offentlig

Versjon/utgitt

Innhold

1. Om fellesrapporten	4
2. Sammendrag	5
3. Rammer for politiets straffesaksbehandling	7
3.1. Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen.....	7
3.2. Endringer i politiets påtalekompetanse og økte krav til aktiv saksforberedelse før hovedforhandling	9
3.3. Organiseringen og ressurssetting av straffesaksarbeidet.....	9
4. Kvalitetssikring og fagledelse av politiets straffesaksbehandling	11
5. Anmeldte lovbrudd	13
5.1. Hovedtrekk ved anmeldelsene.....	13
5.2. Nærmere om kriminalitetsutviklingen på utvalgte områder	14
5.2.1. Vinningslovbrudd	14
5.2.2. Voldslovbrudd	15
5.2.3. Seksuallovbrudd	17
5.2.4. Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk.....	20
5.2.5. Arbeidslivskriminalitet	21
5.2.6. Økonomisk kriminalitet.....	22
5.2.7. Miljøkriminalitet.....	24
5.2.8. Cyberkriminalitet	24
6. Straffesaksbehandlingen	26
6.1. Antall påtaleavgjorte saker	26
6.2. Oppklarte saker.....	27
6.3. Domfellelser, frifinnelser og enkelte særreaksjoner	31
6.4. Nærmere om oppklaringsprosenten	33
6.4.1. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen	33
6.4.2. Oppklaringsprosenten ulike kriminalitetstyper og sakskategorier	35
6.4.3. Enkelte sakstypers påvirkning på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen.....	43
6.4.4. Oppklaringsprosenten i politidistriktene	44
6.4.5. Vurderinger	45
6.5. Saksbehandlingstid	46
6.5.1. Saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen	46
6.5.2. Saksbehandlingstiden for ulike kriminalitetstyper og sakskategorier.....	47
6.5.3. Saksbehandlingstiden i saker med mistenkte under 18 år	48
6.5.4. Saksbehandlingstiden i politidistriktene	48
6.5.5. Vurderinger	49
6.6. Saker under arbeid/restanser	50

6.6.1. Saker under arbeid	50
6.6.2. Vurderinger	52
6.7. Inndragning	53
6.8. Tilrettelagte avhør	54
7. Nærmere om særskilte kriminalitetstyper	56
7.1. Ungdomskriminalitet	56
7.2. Hatkriminalitet	56
7.3. Alvorlige trafikklovbrudd.....	58
7.4. Personbeskyttelsestiltak	59
8. Vedlegg	62
8.1. Politidirektoratets risikovurdering	62
8.2. Utvalgte statistikkstabeller	66

1. Om fellesrapporten

I tildelingsbrevene for 2021 fikk riksadvokaten og Politidirektoratet i oppdrag å utarbeide en struktur for felles resultatrapportering for straffesaksavviklingen. Dette omfattet felles resultatrapportering til departementet, resultatvurdering og oppfølging av distriktene.

Politidistriktene er underlagt to styringslinjer; riksadvokat og statsadvokat i faglige spørsmål som gjelder straffesaksbehandling og Politidirektoratet og departementet for det meste av den øvrige virksomheten (NOU2017:5, Straffeprosessloven og politiloven). Som faglig ansvarlig tilligger det riksadvokaten å definere de til enhver tid gjeldende normer og krav for straffesaksbehandlingen, både generelt og i den enkelte sak. Politidirektoratet har ansvaret for at de definerte normer og krav realiseres på en effektiv og hensiktsmessig måte gjennom kompetansehevende tiltak, god ressursallokering og organisering, jf. Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020 *Statsadvokatenes fagledelse av politiet og Handlingsplan for etterforskningsløftet* utarbeidet av riksadvokaten og Politidirektoratet i fellesskap.

Felles rapportering, tilbakemeldinger til distriktene og resultatoppfølgingen skal bygge på de to etatenes kompetanse og erfaringer innen sine ansvars- og myndighetsområder. Den nye strukturen endrer ikke på riksadvokatens og Politidirektoratets ansvarsforhold.

Det gis i rapporten en oversikt over faglige og organisatoriske rammer, herunder ressurssetting av politiets straffesaksbehandling, samt en vurdering av trender og utvikling knyttet til kriminalitetsutviklingen og politiets straffesaksbehandling.

Datagrunnlaget i rapporten er hentet fra politiets straffesaksregister (Strasak). Tallmaterialet er hentet ut pr. 1.1. hvert år.¹ Utviklingen og resultatene i 2022 sammenlignes i hovedsak med 2021 og gjennomsnittet for årene 2018-21. Vurderinger av trender og utvikling er som utgangspunkt knyttet til landet som helhet, men forskjeller i politidistriktenes resultater er fremhevet på enkelte områder.

..

¹ "Fryste tall"

2. Sammendrag

- I løpet av 2022 ble det [anmeldt](#) i overkant av 305 000 lovbrudd, dette er 9,2 prosent flere anmeldelser enn året før, men en nedgang på 1,9 prosent målt mot gjennomsnittet for perioden 2016-2021.
- [Tyverier og andre vinningslovbrudd](#) har økt med nesten 24 prosent i forhold til 2021, og vi må tilbake til 2016 for å finne et år med flere vinningsanmeldelser enn i 2022. Siste års økning skyldes i stor grad langt flere anmeldelser av tyveri fra person på ulike offentlige steder enn under pandemiårene 2020 og 2021.
- Voldsanmeldelsene har økt med 11,5 prosent fra 2021 og er på vel 32 400 i 2022. Økningen gjelder både alvorlige og mindre alvorlige voldslovbrudd. For [mishandling i nære relasjoner](#) fortsetter den svakt nedadgående trenden fra 2017. I 2022 ble det registrert [29 drap](#), hvorav 15 ofre var menn og 14 var kvinner.
- I 2022 ble det anmeldt 27 600 [økonomilovbrudd](#), hvorav 83 prosent var ulike typer bedragerier. En stor del av bedrageriene er nettbedragerier. Bedragerianmeldelsene i 2022 utgjorde en økning på hele 22 prosent fra året før, mens øvrige økonomilovbrudd er redusert med nærmere 13 prosent i samme periode.
- Den kraftige reduksjonen i [anmeldte narkotikalovbrudd](#) fortsatte i 2022. De 16 800 narkotikaanmeldelsene tilsvarte en nedgang på drøyt 15 prosent fra året før og mer enn en halvering siden 2018. I overkant av 5 900 anmeldelser gjaldt bruk og besittelse etter legemiddeloven, mens 9 000 var anmeldelser av straffelovens narkotikabestemmelser. Den store nedgangen skyldes i hovedsak færre anmeldelser for brudd på legemiddeloven.
- I alt 55 300 trafikklovbrudd ble anmeldt i løpet 2022, som er 5,6 prosent flere enn året før. Blant disse var det 11 700 anmeldelser av ruspåvirket kjøring, som tilsvarer en økning på over 20 prosent både fra året før og målt mot foregående fire år. I tillegg gjaldt henholdsvis 10 600 og 11 100 anmeldelser kjøring uten gyldig førerkort og ulovlig hastighet.
- Det ble registrert nærmere 3 300 brudd på kontakt- og besøksforbud i 2022. Denne typen anmeldelser har hatt en markant økning siste fem år, og anmeldelsene i 2022 utgjør 27 prosent flere enn gjennomsnittet for 2018-2021.
- Det ble for landet som helhet påtaleavgjort 304 717 saker i 2022. Dette er 17 966 flere påtaleavgjørelser enn i 2021.
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse for oppklarte saker er redusert fra 101 dager i 2021 til 94 dager i 2022. For alle saker er saksbehandlingstiden redusert fra 70 dager i 2021 til 62 dager i 2022.
- Antall ikke-påtaleavgjorte saker (IPA) viser i alle undergruppene en økning i løpet av 2022. Totalt har disse restansene økt med 4,8 prosent fra 2021. Sett opp mot

gjennomsnittet i perioden 2018 -2021 registreres det imidlertid en reduksjon på 11,2 prosent

- 124 152 av de påtaleavgjorte sakene i 2022 er i politiets statistikk definert som oppklarte. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen er på 44 prosent. Den har ikke vært lavere enn det som nå registreres
- 106 209 saker fikk en positiv påtaleavgjørelse. Sakene som ikke anses oppklart er i hovedsak henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmannen eller bevisets stilling.
- Det ble i 2022 avsagt dom i 54 871 forhold, hvorav 7,5 prosent endte med frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som foregående år, da det ble avgjort 63 234 forhold med dom og 7,7 prosent endte med frifinnelse..

3. Rammer for politiets straffesaksbehandling

3.1. Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen

Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikker prosess. En forutsetning for at straffesaksbehandlingen skal bidra til redusert kriminalitet er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart slik at skyldige effektivt kan straffeforfølges og ilegges adekvate reaksjoner. Samtidig er det maktpåliggende å unngå at uskyldige blir straffeforfulgt.

Straffesaksbehandlingen skal innrettes slik at den vekker tillit i samfunnet. Riksadvokaten fastsetter årlig, ut fra sitt overordnede ansvar for straffesaksbehandlingen, sentrale mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen. I riksadvokatens rundskriv 1/2022 *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022*, er de generelle målene fra tidligere år om høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvate reaksjoner opprettholdt. Riksadvokatens sentrale prioriteringer for iverksetting og gjennomføring av etterforskning er få og i hovedsak en videreføring av tidligere føringer. Følgende sakstyper er prioritert:

- Drap og alvorlige voldslovbrudd som setter liv og helse i fare.
- Ildspåsettelse som setter liv og helse i fare.
- Vold mot barn og andre særlige sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner.
- Alvorlige seksuallovbrudd, herunder internettrelaterte overgrep mot barn.
- Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet.
- Alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder alvorlig arbeidslivskriminalitet, alvorlig IKT-kriminalitet og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljøet og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, kunst og kulturminner)
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskade og trafikkadferd som bærer preg av at gjerningspersonene aksepterer en risiko for en alvorlig ulykke.
- Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, etnisk opprinnelse, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne (hatkriminalitet)

Riksadvokatens prioriteringer gjelder for politidistriktenes samlede straffesaksbehandling og gjelder primært alvorlige lovbrudd. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som anført i mål- og prioriteringsrundskrivet bero på en helhetsvurdering hvor lovbruddets alvorlighetsgrad, strafferamme og straffeutmålingspraksis ses hen til. Innen kategorien volds- og seksuallovbrudd skal som utgangspunkt alle handlinger som kan medføre mer enn 6 års fengsel anses som prioriterte og alle overtredelser av straffeloven

§ 282 (mishandling i nære relasjoner), selv om bestemmelsen ikke har en strafferamme over 6 år.

Sakene som faller inn under riksadvokatens prioriteringer skal gis forrang ved knapphet på ressurser, og det er i utgangspunktet ikke rom for å nedprioritere disse sakene.

Riksadvokaten påpeker i mål- og prioriteringsrundskrivet for 2022 at oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen siden 2015 er redusert og at denne utviklingen må snus. Det fremheves at høy oppklaring er spesielt viktig for de prioriterte sakene som skal søkes oppklart så langt råd er, og at det er særlig viktig med høy oppklaring ved integritetskrenkende kriminalitet som alvorlig vold, mishandling i nære relasjoner samt alvorlige seksuallovbrudd mot barn og voksne. Det understrekes videre at det er viktig med oppklaring i saker der de kriminelle handlingene er begått ved bruk av IKT, som internettrelaterte seksuelle overgrep, økonomisk IKT-kriminalitet som bedragerier, identitetskrenkelser og datainnbrudd.

Når det gjelder saksbehandlingstid er det anført at det særlig skal tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene. Videre blir det presisert at det skal være kort saksbehandlingstid i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, samt i saker om prøveløslatelse fra forvaring. Saksbehandlingsfristene som i de senere år har vært fastsatt for utvalgte volds- og voldtektssaker er ikke videreført i 2022. Men riksadvokaten har understreket at dette ikke innebærer en nedprioritering av sakene og at saksbehandlingstiden gjennomgående skal søkes redusert også her.

Der gjerningspersonene er under 18 år på handlingstiden skal spørsmålet om påtale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken. Denne lovregulerte fristen er videreført, jf. *lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) § 249 annet ledd*.

Et av de sentrale målene for straffesaksbehandlingen er, som nevnt, at det skal fastsettes adekvate straffer. Dette er en viktig forutsetning for at straffeforfølgningen skal virke preventivt og bidra til redusert kriminalitet. Spørsmål av betydning for straffeutmålingen i den enkelte sak, herunder gjerningspersonens personlige forhold, skal derfor belyses på en tilfredsstillende måte gjennom politiets etterforskning. Riksadvokaten viser til reglene om strafferettslig skyldevne som trådte i kraft i 2020, og påpeker viktigheten av å vurdere risikoen for fremtidige lovbrudd opp mot om det er nødvendig med dom på særreaksjon, jf. riksadvokatens rundskriv 2/2020 *Utilregnelighetsregler og særreaksjoner*.

Inndragning av utbytte er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittmotivert kriminalitet, og riksadvokaten poengterer at det skal være særlig høy bevissthet om pengesporsetterforskning der de straffbare handlinger er begått av personer i kriminelle nettverk. Dette fordi slik etterforskning kan fremskaffe bevis for primærforbrytelsene, avdekke hvitvasking av utbytte og gi grunnlag for inndragningskrav.

3.2. Endringer i politiets påtalekompetanse og økte krav til aktiv saksforberedelse før hovedforhandling

Ved lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) ble det blant annet gjort endringer i straffeprosessloven §§ 65 til 67 som åpner for at riksadvokaten kan gi generelle bestemmelser om delegasjon av tiltalekompetanse til politiet, og som dessuten gir påtalemyndigheten i politiet myndighet til å beslutte henleggelse i alle saker med mindre riksadvokaten har besluttet noe annet. Formålet med de nye bestemmelsene er å legge til rette for effektiv ressursutnyttelse, gjennom mer fleksible kompetanseregler som gir riksadvokaten større innflytelse over arbeidsdelingen mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten. Loven ble iverksatt 1. juli 2022.

I riksadvokaten rundskriv 2/2022 *Påtalekompetanse* er tiltalekompetansen for en rekke lovbrudd, som etter loven tilligger statsadvokatene, delegert til tjenestepersoner i politiet med utvidet påtalekompetanse, jf. rundskrivets punkt 2.3. Videre ble statsadvokatene gitt myndighet til å delegere tiltale spørsmålet i enkeltsaker til politiet der dette vurderes som forsvarlig og hensiktsmessig, jf. rundskrivets punkt 3.1.

Loven har virket i kort tid og det er på nåværende tidspunkt vanskelig å angi hvilken effekt lovendringene har hatt. Det er en forutsetning at de ressurser som frigjøres hos statsadvokatembetene gjennom endringene skal benyttes til fagledelse og annen kvalitetsutvikling av straffesaksarbeidet i politiet.

De nevnte lovendringene fastsetter videre økte krav til dommerstyring av hovedforhandlinger, men også økte krav til aktor ved at domstolene i større grad kan be om saksforberedende møter, mer omfattende bevisoppgaver, skriftlige innlegg og sluttinnlegg i forkant av hovedforhandling mv. Dette er forhold som vil gi merarbeid i forkant av hovedforhandlinger, men er forutsatt å legge til rette for en mer konsentrert og poengtert gjennomføring av hovedforhandlingene i større og mer kompliserte saker.

Endringene stiller økte krav til påtalemyndigheten i politiet, og det er viktig at politidistriktene legger til rette for dette gjennom relevant kompetansebygging og en organisering som støtter opp om en rettsikker og effektiv straffesaksbehandling

3.3. Organiseringen og ressurssetting av straffesaksarbeidet

I forbindelse med politireformen ble det i Politidirektoratets dokument *Rammer og retningslinjer* gitt sentrale føringer for hvordan politidistriktene skulle organiseres. Det er i de senere år gjort en del lokale tilpasninger til dette, og det er nå endel variasjoner i hvorledes oppgavene på straffesaksområdet løses. Felles for oppgaveløsningen er at enkelte funksjoner er organisert ved såkalte funksjonelle driftsenheter, hvor spesielle fagmiljøer er samlet til bruk for hele distriktet. Disse enhetene har dels etterforskningsansvar for saker innenfor spesifikke sakstyper og et distriktovergripende ansvar for å bistå i andre saker, uansett hvor i distriktet sakene oppstår, for å sikre kvalitet og effektivitet i etterforskningen.

Såkalte geografiske enheter har etterforskningsansvar for de sakene som ikke behandles av fellesenhetene og som faller inn under deres geografiske virkeområde. Disse enhetene håndterer saker av svært ulik karakter og med ulik alvorlighetsgrad, herunder trafikk, narkotika, vinning og vold. Når det gjelder den nærmere fordelingen av saksansvaret mellom de funksjonelle driftsenhetene og de geografiske enhetene legger *Nasjonal straffesaksinstruks*, utarbeidet av riksadvokaten og Politidirektoratet i fellesskap, føringer for hvilke saker som normalt skal plasseres i de funksjonelle driftsenhetene under henvisning til krav om tilstrekkelig kompetanse og ensartet praksis.

Robuste etterforskningsmiljøer med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse er sentralt for å møte de mange og krevende kriminalitetsutfordringene en står overfor på straffesaksområdet, som organisert kriminalitet, kriminelle nettverk og gjenger, alvorlig økonomisk kriminalitet, kriminalitet ved bruk av digitale verktøy mv. Særlig innsatsen mot organisert kriminalitet forutsetter stor innsats både på etterretningssiden og bruk av tilgjengelige metoder under etterforskningen som krever både politifaglig og påtalefaglig spisskompetanse. Også andre prioriterte områder, som saker om vold og seksuelle overgrep, krever særskilt kompetanse for at sakene skal behandles effektivt og sentrale rettsikkerhetsgarantier kunne ivaretas.

Politiet har i dag store utfordringer knyttet til cyber/IKT-kriminalitet, herunder også kompetanse på metoder til å innhente IT-bevis. Dette gjør seg særlig gjeldene innen økonomisk kriminalitet som i økende grad skjer gjennom bruk av digitale verktøy. Dette gjelder både i selve utførelsen av de straffbare forholdene og i sikring av utbytte av straffbare handlinger. Riksrevisjonen undersøkte i 2021 politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT, jf. Dokument 3:5 8 (2020-2021). Undersøkelsen avdekket blant annet manglende kompetanse, manglende samordning mellom politidistriktene og utfordringer ved internasjonalt samarbeid. Politidirektoratet har iverksatt flere tiltak som skal bidra til å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger.

I tabell 3.3 gis en oversikt over personellressurser på straffesaksområdet i perioden 2020-2022. Som det fremgår av tabellen har det i perioden blitt tilført 329,5 lønnede årsverk, dvs. en økning på 6 prosent til straffesaksområdet. Antall årsverk knyttet til politifaglig etterforskningsledelse (PEL) og etterforskning (øvrig) har økt med henholdsvis 25 og 5 prosent. Antall årsverk til påtale (øvrig) har økt med 18 prosent, mens fagforvaltning (påtale) og tilrettelagte avhør (påtale) i samme periode har hatt en nedgang.

Tabell 3.3 Utviklingen i antall lønnede årsverk

Lønnede årsverk eks. fødselsperm	31.12.2020	31.aug.21	31.12.2022	Endring 2020-22	%-endring fra 20-22
1336 Fagforvaltning (etterforskning)	80,5	82,9	90,2	9,7	12 %
1337 Politifaglig etterforskningsleder (PEL)	350,9	347,3	437,4	86,4	25 %
1338 Etterforskningsl. krisehåndt. (politi)	7,6	11,1	8,6	1,0	13 %
1339 Tilrettelagte avhør (etterforskning)	68,2	68,6	65,3	-2,9	-4 %
1340 Publikumsvakt	73,6	74,1	69,4	-4,1	-6 %
1341 Etterforskning (øvrige)	2815,3	2801,8	2945,1	129,8	5 %
1345 Kriminalteknikk	253,1	246,8	253,8	0,7	0 %
1346 Påtale (øvrige)	731,6	767,1	866,4	134,8	18 %
1347 System- og registerforvaltning	42,1	46,7	45,6	3,5	8 %
1349 Administrativ straffesaksstøtte (øvrige)	490,1	469,4	457,0	-33,1	-7 %
1350 Straffesaksarkiv	28,2	28,4	27,4	-0,8	-3 %
1355 Datateknisk etterforskning	200,4	202,1	212,3	11,8	6 %
1356 Operativ kriminalanalyse	73,7	73,5	75,1	1,4	2 %
1391 Beslagshåndtering	27,4	28,8	29,4	2,0	7 %
1411 Fagforvaltning (påtale)	26,7	24,2	22,5	-4,2	-16 %
1412 Tilrettelagte avhør (påtale)	50,6	53,7	44,3	-6,4	-13 %
1413 Etterforskningsl. krisehåndt. (påtale)	5,8	3,2	3,5	-2,4	-41 %
1425 Tilrettelagte avhør (koordinator)	17,0	19,0	18,2	1,2	7 %
1428 IT-Straffesaksbehandling	0,0	0,0	1,0	1,0	0 %
SUM	5342,8	5348,6	5672,3	329,5	6 %

Kilde: Politidirektoratet

Det er viktig for tilliten til politiet og for tryggheten i samfunnet at politiet har den kompetanse og kapasitet som kreves for å etterforske den kriminaliteten som begås. En god straffesaksbehandling forutsetter videre en hensiktsmessig organisering samt enhetlig prioritering, styring og kontroll av sakene.

4. Kvalitetssikring og fagledelse av politiets straffesaksbehandling

Dataene som hentes ut fra politiets statistikker belyser noen sentrale kvalitetsmarkører knyttet til politiets saksbehandling som oppklaringsprosent, saksbehandlingstid, saksavgjørelser mv., men sier i mindre grad noe om kvaliteten på den etterforskningen som er gjennomført eller de påtaleavgjørelsene som er fattet.

Domstolstolenes behandling av sakene som bringes inn for iretteføring er en viktig kvalitetssikrings- og rettsikkerhetsgaranti. Frifinnelsesprosenten for saker brakt inn for domstolene har holdt seg relativt stabil over flere år, og var for landet som helhet ca. 7,5 prosent i 2022, noe som vurderes som akseptabelt.

Sentralt i kvalitetssikringen av politiets straffesaksbehandling er videre statsadvokatens fagledelse. Viktig i denne sammenheng er den enkeltsaksbehandling som foretas av statsadvokatene og riksadvokaten i alvorlige straffesaker, hvor påtalekompetansen tilligger Den høyere påtalemyndighet, eller i saker som bringes inn fra politiadvokater uten utvidet påtalekompetanse, samt klagebehandlingen.

Ved siden av enkeltsaksbehandlingen består fagledelsen av en rekke ulike tiltak søkt tilpasset utfordringene i det enkelte distrikt. Viktig i denne sammenheng er inspeksjoner/tilsyn som

kan omfatte systematiske og generelle gjennomganger av politidistriktenes straffesaksbehandling eller omfatte enkeltområder som man ønsker å gi en særskilt oppfølging. Etter pålegg fra riksadvokaten er det i samtlige politidistrikter i 2022 gjennomført oppfølgende undersøkelser av tvangsmiddelbruken i mindre alvorlige narkotikasaker. Erfaringene fra disse inspeksjonene er at politiets etterlevelse av straffeprosesslovens bestemmelser om tvangsmiddelbruk er blitt bedre, jf. riksadvokatens rapport av 21. november 2022 *Tvangsmidler i mindre alvorlige narkotikasaker-Oppfølgende undersøkelse*. Det er videre gjennomført inspeksjon av distriktenes innsats mot og håndtering av arbeidslivskriminalitet.

Der statsadvokatene gjennom sin fagledelse avdekker avvik skal det, i samråd med politidistriktene, iverksettes nødvendige tiltak for å korrigere avvikene. Det ble i 2022 iverksatt tiltak vedrørende beslutning om soning av subsidiære fengselsstraffer og gitt en presisering av kompetansereglene for å beslutte elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm). Dette er forhold som direkte griper inn i borgernes rettsikkerhet og understreker betydningen av en aktiv fagledelse og en tilstedeværende påtalemyndighet i politiet.

Flere av embetene har i 2022 igangsatt tiltak opp mot politiets håndtering av saker om mishandling i nære relasjoner. Dette for å gjøre politiet bedre i stand til å håndtere disse sakene når tiltalekompetansen i sakene delegeres til politiet 1. juli 2023. Tiltakene som har vært iverksatt har eksempelvis vært lokale kvalitetsundersøkelser og overtagelse av påtalebehandlingen i enkeltsaker, samt fagdager hvor fenomenforståelse, bevisvurderinger mv. har vært tema.

Straffesaksbehandlingen er, som andre deler av politiets ansvarsområder, i utvikling og det har derfor vært viktig å sikre at både etterforskere og påtalemyndigheten i politiet har nødvendig kompetanse. Ved siden av Politihøgskolens etterutdanningskurs er i denne sammenheng innføringen av årlig obligatorisk utdanning for både etterforskere og påtalemyndigheten i politiet sentralt. Likeledes innføringen av løpende saksevalueringer. Viktige tiltak for å heve kompetansen på etterforskningsfeltet har vært forankret i *Etterforskningsløftet*. Fagutviklingsapparatet har sitt utspring i dette prosjektet og er etablert som en viktig utviklingsarena på straffesaksområdet. De ti faggruppene som er opprettet jobber kontinuerlig med ulike oppdrag, herunder revidering av eksisterende standarder og utarbeidelse av nye.

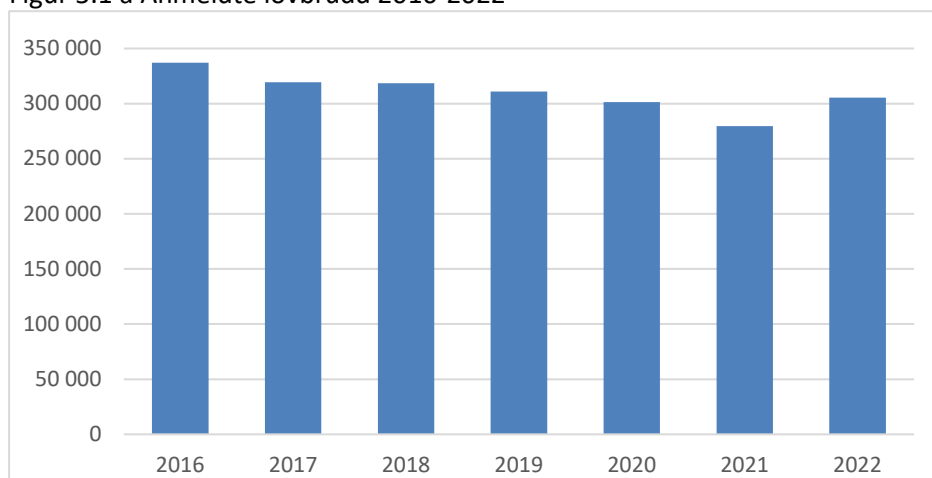
Som anført foran er det igangsatt flere tiltak for å sikre nødvendig kvalitet i straffesaksarbeidet som det er grunn til å forutsette har bidratt til å forbedre straffesaksbehandlingen. Det er viktig at denne innsatsen videreføres. Videre er det avgjørende for å oppnå god kvalitet og gode resultater i straffesaksarbeidet at politidistriktene sikrer området tilstrekkelige påtalefaglige- og etterforskningsfaglige ressurser. Størrelsen på den enkelte etterforskers og påtaleansvarliges saksportefølge må være hensiktsmessig og forsvarlig slik at sakene kan behandles med nødvendig effektivitet og rettsikkerhet. Sentralt for å sikre en god straffesaksbehandling er videre at ledelsen i politidistriktene utviser interesse og engasjement for straffesaksarbeidet, og at statsadvokatene utøver god fagledelse, herunder følger opp med adekvate tiltak hvor forbedringspunkter avdekkes.

5. Anmeldte lovbrudd

5.1. Hovedtrekk ved anmeldelsene

I løpet av 2022 ble det [anmeldt](#) i overkant av 305 000 lovbrudd, som er 25 800 eller 9,2 prosent flere enn året før. Målt mot gjennomsnittet for perioden 2016-2021 utgjør anmeldelsene imidlertid en nedgang på 1,9 prosent.

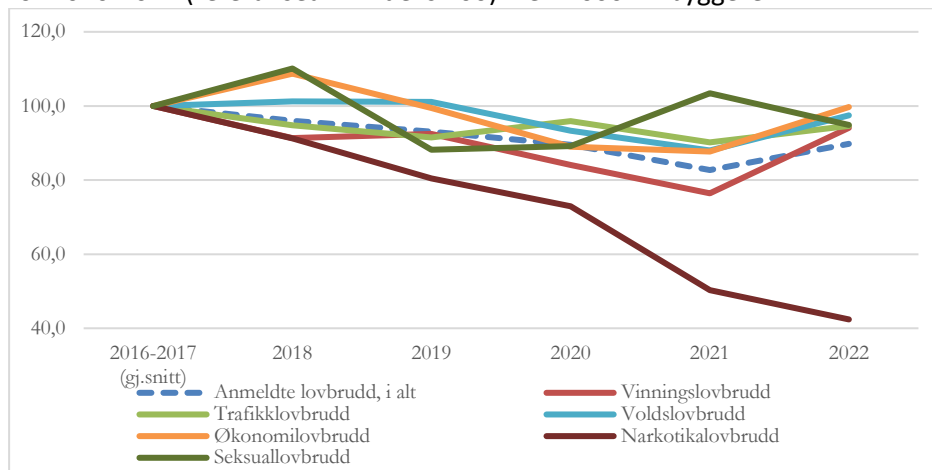
Figur 5.1 a Anmeldte lovbrudd 2016-2022

Kilde: JUS065

Samlet sett – og for flere av de mest omfangsrrike kriminalitetstypene – var anmeldelsene i 2022 på nivå med siste år før pandemien. Den samlede utviklingen på straffesaksfeltet henger trolig nært sammen med at smittevernstiltakene som preget 2020 og 2021 ble hevet i begynnelsen av 2022, men det er ulik utvikling for ulike typer lovbrudd.

Figur 5.1 b Anmeldte lovbrudd, etter utvalgte kriminalitetstyper. Relativ utvikling mot gjennomsnittet for 2016-2017 (referanseår = indeks 100). Per 1 000 innbyggere

Kilde: JUS065

5.2. Nærmere om kriminalitetsutviklingen på utvalgte områder

5.2.1. Vinningslovbrudd

I løpet av 2022 ble det anmeldt drøyt 105 000 vinningslovbrudd², som er en økning på nesten 24 prosent sammenlignet med 2021. Målt mot gjennomsnittet for perioden 2018-2021 er vinningsanmeldelsene økt med 11 prosent. Ser vi utviklingen over tid må vi tilbake til 2016 for å finne et år med flere registrerte vinningslovbrudd enn i 2022.

Den betydelige økningen i anmeldte vinningslovbrudd fra året før gjelder alle landets politidistrikter, men det er størst økning i Øst politidistrikt, Oslo politidistrikt og andre politidistrikter i den sørlige halvdel av Norge. På grunn av økt reisevirksomhet var det i 2022 også markant flere vinningslovbrudd registrert med gjerningssted i utlandet. I 2022 ble dessuten 57 prosent av alle vinningslovbrudd anmeldt via politiet.no³, som er en vesentlig høyere andel enn i tidligere år.

Da smitteverntiltakene ble opphevet i begynnelsen av 2022, var det etter to år med begrensninger for ferdsel i det offentlige rom og man hadde registrert en betydelig nedgang i den registrerte vinningskriminaliteten. Med normalisert bruk av kollektivtransport, kafeer og andre steder i det offentlige rom har disse årenes tyverinedgang blitt mer enn reversert i løpet av 2022.

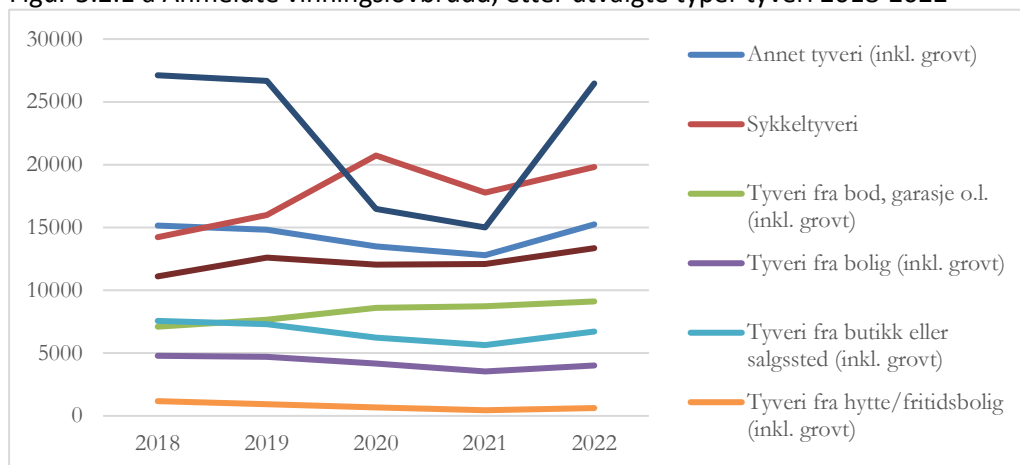
Størst betydning for utviklingen har tyveri fra person⁴. Det ble i 2022 registrert 26 200 anmeldelsene av slike tyverier. Dette er 77 prosent flere enn året før jf. figur 5.2.1 a. Økningen for denne typen tyverier utgjør nærmere halvparten av den samlede økningen i anmeldte lovbrudd siste år.

² Kriminalitetstypen vinningslovbrudd omfatter i all hovedsak overtredelser av straffelovens kapittel 27 om *Vinningslovbrudd og liknende krenkelses av eiendomsretten*. Kapitlet rammer en rekke ulike typer vinningsmotiverte handlinger, men i praksis utgjør tyverier mer enn ni av ti anmeldelser for denne kriminalitetstypen.

³ Siden 2009 har det vært mulig å anmelde enkelte typer tyveri og skadeverk på politiet.no. Den tekniske løsningen for digital anmeldelse ble endret i 2018, og i løpet av de siste fem årene er det blitt mulig å anmelde noen flere typer lovbrudd digitalt enn tidligere.

⁴ Tyveri fra person er i politiets kodeverk for lovbrudd inndelt i ulike offentlige og private steder. I 2022 var det 11 400 flere anmeldte tyverier fra person enn året før, og omkring 90 prosent av disse dreide seg om tyverier skjedd på ulike steder i det offentlige rom.

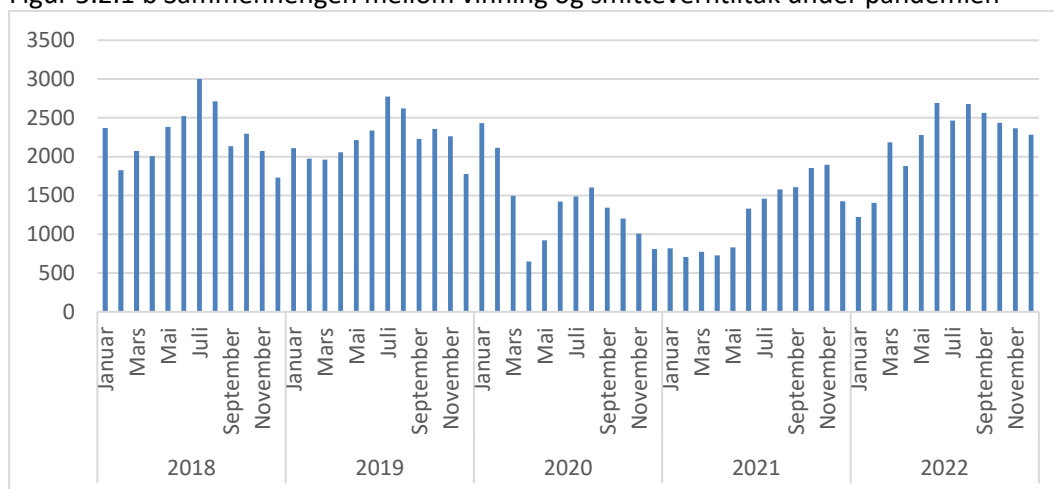
Figur 5.2.1 a Anmeldte vinningslovbrudd, etter utvalgte typer tyveri 2018-2022

Kilde: JUS065

I løpet av 2022 ble det i tillegg registrert 19 800 sykkeltyverier, nærmere 12 700 tyverier av og fra motorkjøretøy og 12 000 mindre tyverier fra butikk og annet salgssted. For alle disse tyveritypene har det vært en markant økning i anmeldelser sammenlignet med året før. I 2022 ble det dessuten anmeldt 910 ran, som er nesten 150 flere enn året før, men 50 færre enn i 2020. Antallet grove ran i 2022 er imidlertid det klart laveste som er registrert i løpet av den siste femårsperioden.

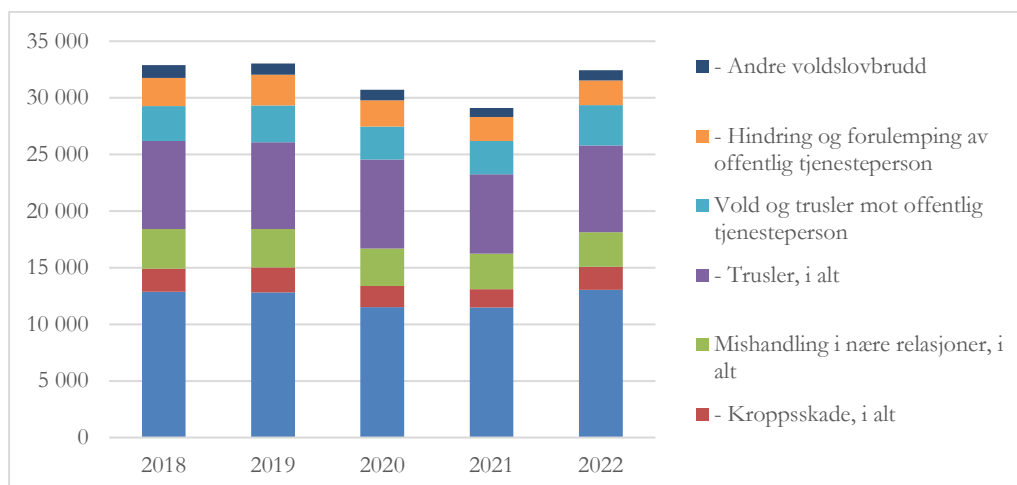
Figur 5.2.1 b Sammenhengen mellom vinning og smitteverntiltak under pandemien

5.2.2. Voldslovbrudd

Utviklingen for registrerte voldslovbrudd gjennom pandemiperioden har likheter med anmeldelsestrendene for vinningslovbrudd. Som det fremgår av figur 5.2.2 a var det en reduksjon i antall anmeldelser i 2020 og 2021, før antallet igjen økte i 2022 for de fleste typer vold. Samlet sett var den registrerte volden i 2022 oppunder nivået fra årene forut for pandemien.

Figur 5.2.2 a Anmeldte lovbrudd, etter type voldslovbrudd. 2018-2022

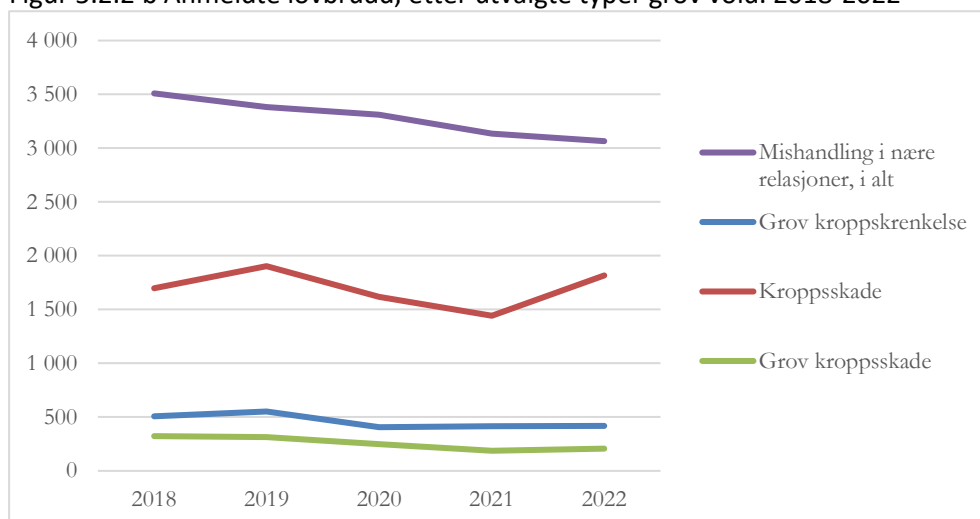

Kilde: JUS065

Kroppskrenkelser utgjør i underkant av 40 prosent av voldsanmeldelsene, og det er for denne typen vold at svingningene har vært størst igjennom pandemiårene. De drøyt 12 600 anmeldte kroppskrenkelsene i 2022 er 14 prosent flere enn i både 2020 og 2021, men bare noen hundre anmeldelser flere enn i 2018 og 2019. Trolig har deler av denne utviklingen sammenheng med de ulike smittevernstiltakene, hvor f.eks. periodevis skjenkestopp og redusert sosial kontakt antas å ha hatt innvirkning på omfanget.

De grovere typene vold har mer sprikende utviklingstrekk i samme periode. Anmeldte tilfeller av kroppsskade og grov kroppsskade har blitt vesentlig redusert gjennom pandemien, hvorpå de drøyt 2 000 anmeldelsene av denne typen vold i 2022 gir en økning på tilnærmet 25 prosent sammenlignet med året før – som illustrert i figur 5.2.2 b.

Figur 5.2.2 b Anmeldte lovbrudd, etter utvalgte typer grov vold. 2018-2022

Kilde: JUS065

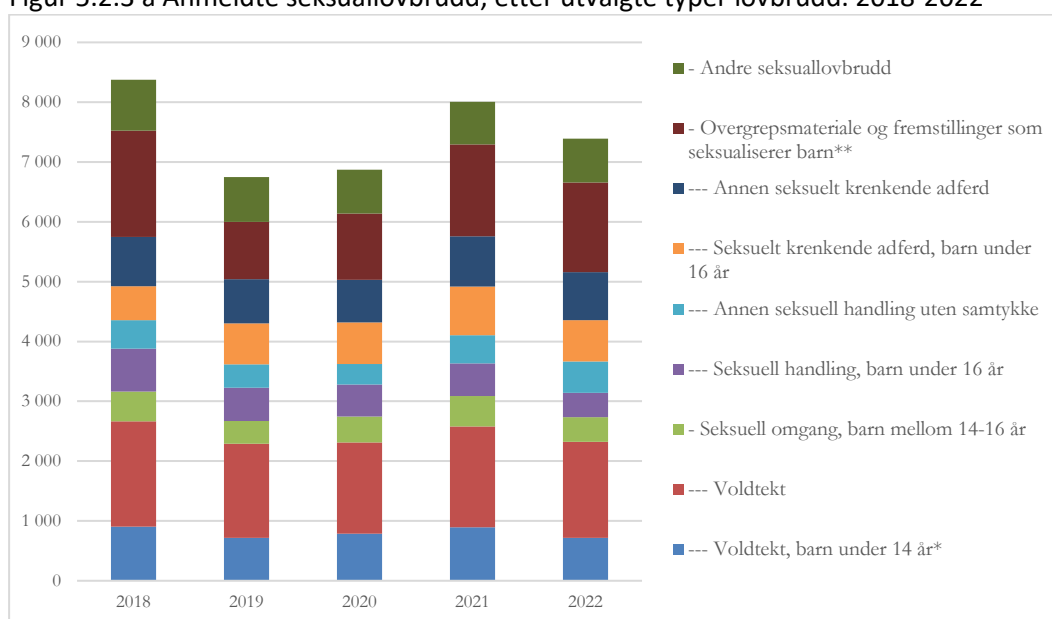
Straffesakene som gjelder grov kroppskrenkelse har ikke en tilsvarende økning og de nærmere 3 100 anmeldelsene for mishandling i nære relasjoner representerer en fortsettelse av den nedadgående trenden som er registrert siden 2017.

5.2.3. Seksuallovbrudd

I løpet av 2022 registrerte politiet 7 400 seksuallovbrudd, som er nesten 8 prosent færre anmeldelser enn året før. Siden midten av 2010-tallet har det vært relativt store, årlige variasjoner i antallet registrerte seksuallovbrudd. Anmeldelsene i 2022 er omtrent på nivå med gjennomsnittet for perioden 2018-2021.

Mens økningen i seksualanmeldelser i 2021 i stor grad var drevet av flere registrerte seksuallovbrudd mot barn, gjelder siste års reduksjon i registrerte straffesaker så godt som alle typer seksuallovbrudd – som illustrert i figur 5.2.3 a. Nedgangen gjelder også nesten alle politidistrikter.

Figur 5.2.3 a Anmeldte seksuallovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

Kilde: JUS065

* Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år.

** Inkluderer anmeldelser etter straffeloven 1902 § 204 og § 204a som er registrert under statistikkgruppene for "pornografi".

Disse anmeldelsene gjelder i all hovedsak overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, men omfatter også et mindre antall anmeldelser av ulovlig pornografi.

I 2022 ble det anmeldt 1 600 voldtekter⁵. Dette er fem prosent færre enn året før, og to prosent færre enn gjennomsnittet for perioden 2018-2021. I 2022 dreide 720 anmeldelser seg om voldtekt av barn under 14 år⁶. Målt mot året før utgjør dette en nedgang på nesten 20 prosent, og antallet er også markant færre enn gjennomsnittet fra den foregående fireårsperioden. Av voldtektsanmeldelsene siste fem var nærmere 7 av 10 registrert som voldtekt til samleie. Tilsvarende andel for voldtekt av barn under 14 år var 12 prosent.

De registrerte seksuallovbruddene i 2022 omfatter 930 tilfeller av seksuell handling og 1 500 anmeldelser av seksuelt krenkende adferd. For begge disse lovbruddstypene er dette en nedgang på 9 prosent fra 2021. Politiet registrerte også 1 500 anmeldelser som gjaldt

⁵ Straffeloven 2005 §§ 291-293 og straffeloven 1902 § 192

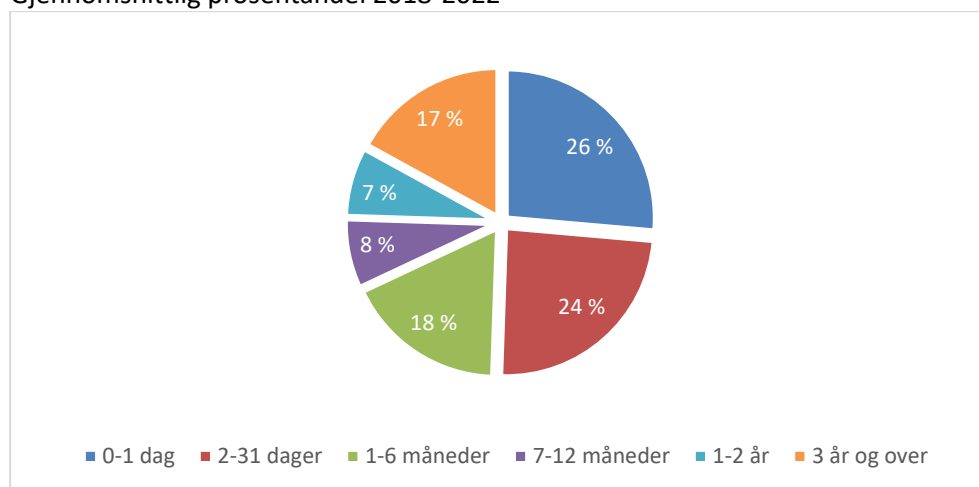
⁶ Straffeloven 2005 §§ 299-301 og straffeloven 1902 § 195

overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, som tross en svak nedgang fra året før representerer en økning på 11 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2018-2022.

I tolkningen av utviklingen for de registrerte seksuallovbruddene bør man ta hensyn til flere faktorer enn de rene anmeldelsestallene. Ettersom Starsak tar utgangspunkt i året anmeldelsen ble registrert – og ikke gjerningsåret – vil *anmeldelsestid*⁷ gi en indikasjon på hvor stor nærhet i tid det er mellom gjerning og anmeldelse. På noen kriminalitetsområder vil de fleste sakene ha kort anmeldelsestid, som for eksempel trafikk- eller narkotikalovbrudd. For seksuallovbrudd, enkelte typer voldslovbrudd og visse økonomilovbrudd gjelder en større andel av anmeldelsene forhold som har skjedd lengre tilbake i tid.

Når vi fordeler alle seksualanmeldelsene for perioden 2018-2022 etter anmeldelsestid ser vi at en fjerdedel av lovbruddene anmeldes etter én dag, mens omkring halvparten av sakene er anmeldt innenfor en måned etter gjerningslutt. Som illustrert i figur 5.2.3 b gjelder imidlertid en fjerdedel av anmeldelsene forhold begått mer enn ett år tilbake i tid. For voldtekt av barn under 14 år⁸ er det ikke uvanlig at offeret anmelder først i voksen alder. Nesten en fjerdedel av disse anmeldelsene beskriver forhold mer enn 3 år tilbake i tid – og noen gjelder overgrep som har skjedd for mange tiår tilbake.

Figur 5.2.3 b Anmeldte seksuallovbrudd, etter tid fra gjerningslutt til registrert anmeldelse. Gjennomsnittlig prosentandel 2018-2022

Kilde: Pal for Strasak

Etterforskningen av seksuallovbrudd vil i noen tilfeller medføre at politiet avdekker et stort antall lovbrudd og ofre, i tillegg til det opprinnelig anmeldte forholdet. I de mest omfattende

⁷ Anmeldelsestiden er her beregnet ut i fra datoen for siste gjerning (gjerningsdato slutt) og datoen anmeldelsen ble registrert i politiets straffesaksregister (Strasak). For anmeldelser av lovbrudd som har skjedd langt tilbake i tid er det ofte vanskelig for fornærmede å

konkret tidfeste tidspunkt for lovbruddet. I slike saker er det en overvekt av anmeldelser med oppgitt gjerningstidspunkt 1. januar [år], og

informasjonen om gjerningstidspunkt er mindre presis enn i nyere saker.

⁸ Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år

sakene vil etterforskningen avdekke svært mange lovbrudd begått av én enkelt gjerningsperson over flere år og andre typer lovbrudd som vold trusler mv. og andre typer lovbrudd.

I løpet av den siste 6-årsperioden er særlig statistikkårene 2017 og 2018 preget av denne typen omfattende sakskomplekser. For disse årene ser vi ikke bare en økning i anmeldelser, men også markant lengre anmeldelsestid for seksuallovbruddene. Dette indikerer at vesentlige deler av økningen gjelder "gamle" forhold: 22 prosent av 2018-sakene hadde en anmeldelsestid på 3 år eller mer, mens tilsvarende andel i 2022 var 14 prosent. Blant anmeldte seksuallovbrudd i perioden 2019-2022 ser det ikke ut til å være tilsvarende mange omfangsrike enkeltsaker som i 2017 og 2018.

En stor andel av de registrerte seksuallovbruddene mot barn, og særlige de som inngår i omfangsrike saker, blir helt eller delvis begått via digitale flater. Straffelovens bestemmelser om voldtekt av barn under 14 år⁹ og seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år rammer også overgrep som i sin helhet har skjedd digitalt, i tillegg til overgrep der gjerningspersonen er fysisk til stede. Andre digitale seksuallovbrudd kan for eksempel være produksjon, distribusjon eller besittelse av overgrepsmateriale mot barn, eller der voksne sender eller mottar slikt materiale til eller fra barn.

Modus operandi¹⁰ gir en indikasjon på omfanget av digitale seksuallovbrudd. I perioden 2018-2022 var én fjerdedel av anmeldte voldtekter av barn under 14 år registrert med en digital modus operandi, mens tilsvarende andel for seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år var 11 prosent. Nærmere en tredjedel av seksuelt krenkende adferd overfor barn under 16 år er oppgitt å ha skjedd digitalt.

Riksadvokaten og Politidirektoratet har i sine tildelingsbrev for 2022 fått i oppdrag å analysere den markante økningen som har vært i registrerte seksuallovbrudd i de foregående årene. Det bes i oppdraget om at det særlig undersøkes i hvilken grad økingen skyldes en større evne til å avdekke denne typen saker og i hvilken grad det er en faktisk økning. Det bes også redegjort for om den registrerte økingen er nettbasert. Analysen skal gi et bedre kunnskapsgrunnlag for å vurdere egnede tiltak for å oppnå en best mulig utnyttelse av politiets ressursbruk.

For å løse oppdraget er det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Politidirektoratet, Kripos og riksadvokatembetet, som leder gruppen. Gruppen vil avgi en egen rapport og er gitt frist til 15. mars d.å.

⁹ Straffeloven 2005 § 299 og § 302 omfatter handlinger der noen får hhv. barn under 14 år og barn mellom 14 og 16 år "til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv", i tillegg til den som fysisk gjennomfører tilsvarende handlinger mot barn i disse aldersgruppene. Formuleringen omfatter på den måten også digital voldtekt eller seksuell omgang, f.eks. begått via webkamera eller videostreaming fra andre digitale plattformer.

¹⁰ Modus operandi for registrerte straffesaker er en merking av fremgangsmåte eller andre kjennetegn ved et lovbrudd. For enkelte typer lovbrudd er det såkalt tvungen modus, som i praksis betyr at man ikke kan opprette en straffesak uten å registrere minst én modus operandi. Modus operandi kan på den måten si noe om omfanget saker som f.eks. er merket med digitale eller nettrelaterte fremgangsmåter. Siden merkingen er gjort manuelt i sak for sak må man ta høyde for en feilmargen, og det er ikke en uttømmende kilde til statistikk.

5.2.4. Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Det er vanskelig å tallfeste omfanget av organisert kriminalitet, fordi det ikke er egne statistikkgrupper for dette saksområdet i politiets straffesaksregister. Antall registrerte grove narkotikasaker går fortsatt noe ned i forhold til tidligere år, men riksadvokatens overordnede inntrykk er allikevel at organisert kriminalitet generelt sett ikke viser tilsvarende tegn til nedgang. Flere av statsadvokatembetene rapporterer om begrenset kapasitet hos politiet til å etterforske organisert kriminalitet. Når det gjelder innførsel av betydelige mengder narkotika har etterforskningen gjennomgående vært konsentrert om kureren, og avgrenset mot mottagerledd og bakmenn.

Politiets innsats mot organisert kriminalitet i 2022 synes i hovedsak å ha vært rettet mot alvorlig økonomisk kriminalitet, grov narkotikakriminalitet, og kriminelle nettverk. Enkelte distrikter har også jobbet målrettet mot ulike ungdomsgrupperinger for å forebygge rekruttering av unge aktører til etablerte kriminelle miljøer og nettverk. Det synes å være statsadvokatenes oppfatning at det foretas gode analyser og vurderinger før det iverksettes etterforskning mot organiserte kriminelle miljøer. Flere av embetene har videre fremhevet godt samarbeid på tvers av distrikter og landegrenser.

Statsadvokatene har rapportert å ha utført 17 aktorater knyttet til organisert kriminalitet i 2022, noe som er en økning på 3 aktorater i forhold til 2021.

En fellesnevner for flere av sakene med organisert kriminalitet som er etterforsket gjennom 2022, er at politiet har fått tilgang til kryptert kommunikasjon. Uavklarte rettslige spørsmål om benyttelsen av dette materialet som bevis i straffesaken har vært krevende å håndtere.

Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk vurderes å være en av de største kriminalitetstruslene mot etablerte samfunnsstrukturer, økonomi og næringsliv. I tillegg trues den alminnelige trygghet. Europol publiserte den 12. april 2021 rapporten "EU Serious and Organised Crime Threat Assessment".¹¹ Ifølge rapporten, som utgis hvert fjerde år, har trusselnivået for alvorlig organisert kriminalitet aldri vært høyere.

Nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk (KN), som ble iverksatt i 2019, legger til rette for at norsk politi skal ha en kunnskapsbasert tilnærming til kriminelle nettverk. I tillegg skal operasjonen bidra til å styrke samhandlingen mellom politidistrikt og særorgan i bekjempelse av organiserte, kriminelle nettverk. Gjennom operasjonen er det i alle politidistrikt avdekket tilstedeværelse av kriminelle nettverk. Det er i løpet av 2022 startet en rekke etterforskninger mot ulike aktører, blant annet på bakgrunn av materiale fra SkyECC¹².

Mange av miljøene som settes i sammenheng med organisert kriminalitet, er multikriminelle i den forstand at de utøver et vidt spekter av straffbare handlinger. På det sentrale Østlandet er et felles trekk for kriminelle gjenger trussel- og voldsbasert kriminalitet, ofte knyttet til omsetning av narkotika. Kriminelle nettverk har profesjonalisert sin aktivitet, og

¹¹ [EU SOCTA 2021](#)

¹² SkyECC er et datanettverk bestående av telefonterminaler og servere som kommuniserer med en trelags kryptering.

tilrettelegger for tjenester innen blant annet logistikk, banktjenester, kryptert informasjon, falske dokumenter, hvitvasking og torpedovirksomhet. Kompleksiteten er stor, og i økende grad gjennomføres kriminaliteten ved hjelp av krypterte digitale virkemidler, noe som gjør den vanskelig å oppdage. Forgreninger over distrikts- og landegrenser bidrar til at etterforskningen ofte blir svært ressurskrevende.

En del av finansieringsgrunnlaget til flere av de kriminelle nettverkene som er avdekket gjennom operasjon KN kommer fra narkotikakriminalitet. Ved å prioritere bekjempelse av grov narkotikakriminalitet vil politiet kunne gis mulighet til å straffeforfølge medlemmer av de kriminelle nettverkene. Innsatsen må særlig rettes mot bakmannsapparatet, og det organiserte elementet i den kriminelle aktiviteten må belyses.

Organisert kriminalitet er omfattet av riksadvokatens sentrale prioriteringer. Bekjempelse av organisert kriminalitet krever tilstrekkelig kapasitet og kompetanse. Skal politiet lykkes med å etterforske organisert kriminalitet fremheves det, som i fjor, at det må tas i bruk kompetanse- og teknologikrevende metoder parallelt med et raskt og effektivt samarbeid nasjonalt og internasjonalt. Fokus på fagledelse, kunnskapsbasert og målrettet innsats, gode rutiner for samarbeid nasjonalt og internasjonalt, samt systematisk deling av erfaringer er viktige faktorer for å få dette til. Flere av statsadvokatembetene rapporterer at de har viet politidistriktenes innsats mot organisert kriminalitet særlig oppmerksomhet i sin fagledelse i 2022, og at det er etablert faste møtepunkter der det blant annet settes fokus på aktuelle saker.

5.2.5. Arbeidslivskriminalitet

Det har i 2022 vært mest rapportering om a-krim knyttet til små og mellomstore virksomheter innen bygg- og anleggsbransjen, servering og transport. Rapportering om bruk av ulovlig arbeidskraft vedvarer. Det rapporteres særlig om ulovlig arbeid i bygg- og anleggsbransjen og i serveringsbransjen. Ulike former for arbeidsmiljølovbrudd er også utbredt. Manglende arbeidskontrakt, manglende HMS-kort og brudd på arbeidstidsbestemmelsene er gjentakende former for rapporterte arbeidsmiljølovbrudd.

Det er flere nettverk som begår arbeidslivskriminalitet i ulike bransjer i Norge. Aktørene i nettverkene begår utstrakt skatte- og avgiftskriminalitet, sjonglerer flere selskaper hvor verdier overføres til nye selskap før de slås konkurs, driver utstrakt form for fiktiv fakturering, bruker ulovlig arbeidskraft og bryter med arbeidsmiljøloven. Aktørene i nettverkene er ofte tidligere omhandlet med ulike former for kriminalitet, og flere er tidligere straffet og fratømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet. For å skjule at de reelt sett drifter nye foretak benytter de i stor grad "stråpersoner" i formelle roller i foretaket.

Det har vist seg å være utfordrende for myndighetene både å kontrollere og kartlegge omfanget av bruk av utsendte arbeidstakere, samt de konkrete arbeidsforholdene disse blir tilbudt under arbeidsoppholdet i Norge. Utsendte arbeidstakere er ansatt i utenlandske bemanningsbyrå, og leies inn til arbeidsoppdrag hos norske virksomheter. Hvis arbeidsoppdraget ikke overstiger tre måneders varighet, er det ikke behov for at de utsendte

arbeidstakerne søker om opphold- eller arbeidstillatelse i Norge. Dette medfører at flere av disse aldri registreres i norske systemer. Handlingsrommet norske virksomheter har for å misbruke denne ordningen i form av arbeidsoppdrag lenger enn tillatt varighet, samt utnyttelse av sårbare arbeidstakere, anses å være høy.

Det var i 2022 en nedgang på 10 prosent i antall anmeldelser innen kriminalitetstypen "arbeidsmiljø" sammenlignet med 2021. Samtidig var det over 50 prosents økning i antall anmeldelser knyttet til bruk av ulovlig arbeidskraft. Oppgangen i anmeldte tilfeller av ulovlig arbeid kan ha en sammenheng med lettelser i innreiserestriksjoner tilknyttet koronapandemien, og anmeldte forhold er på vei tilbake til nivået på anmeldelser før koronapandemien. Det ble også anmeldt 36 saker som gjelder lønnstyveri.¹³

Arbeidslivskriminalitet er en fellesbetegnelse som ikke knytter seg til ett eller flere bestemte straffebud, og det er derfor vanskelig å presist vurdere politiets innsats mot denne typen kriminalitet.

Politiets innsats mot arbeidslivskriminalitet har vært gjenstand for statsadvokatembetenes inspeksjoner i 2022. Hovedinntrykket etter inspeksjonene er at distriktene tar arbeidslivskriminalitet på alvor. Flere distrikter jobber aktivt for å styrke innsatsen på området. Samtidig er det identifisert utfordringer som gir et godt grunnlag for videre oppfølging i 2023. Blant annet synes et gjennomgående trekk å være at en del av sakene ikke har tilstrekkelig styring og fremdrift i etterforskningen.

I enkelte distrikter synes det videre å være noe å hente på å etablere bedre rutiner for identifisering av de rette sakene. Det er lovbrudd av alvorlig karakter, eller lovbrudd som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningssporet, som skal prioriteres.

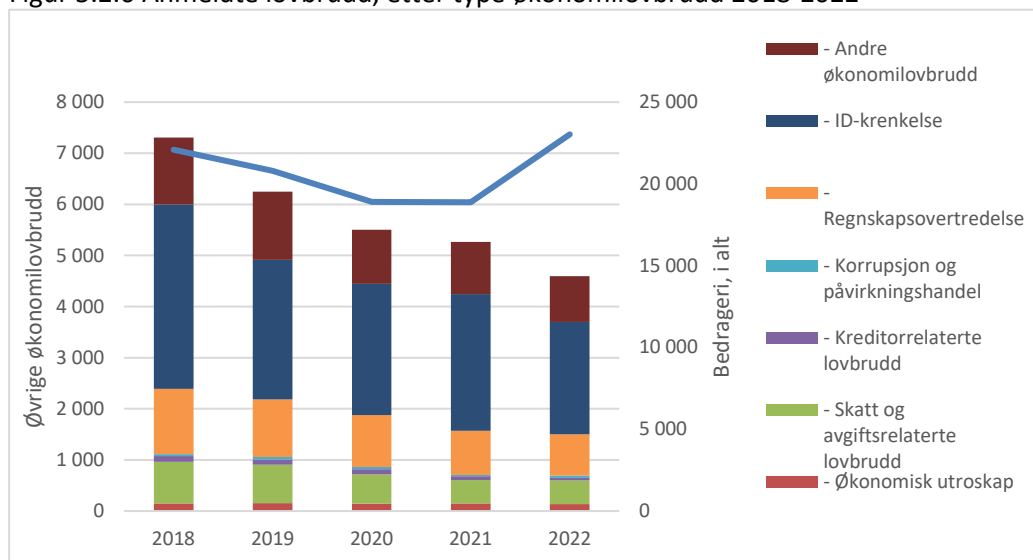
Flere distrikter trekker frem samarbeidet med a-krimsentrene og offentlige kontrolletater som et viktig bidrag til mer effektiv og kunnskapsstyrt kriminalitetsbekjempelse på området, dog slik at det er enkelte utfordringer i forhold til ulik tilnærming til bevissikring, bevisskrav og notoritet. Utviklingen av samarbeidet fortsetter i 2023.

5.2.6. **Økonomisk kriminalitet**

I løpet av 2022 ble det registrert 27 600 anmeldelser klassifisert som [økonomilovbrudd](#), som er drøyt 14 prosent flere enn året før. Økonomilovbrudd omfatter et vidt spekter av ulike lovbrudd som bedrageri, skatte- og avgiftslovbrudd, ID-krenkelse, korrupsjon og påvirkningshandel, kreditorrelaterte lovbrudd, regnskapsovertredelser, økonomisk utroskap, samt hvitvasking, underslag og brudd på verdipapirloven.

¹³ Av 36 anmeldte lønnstyveri, er 15 saker avgjort. Samtlige er henlagt, 9 saker på kode 078 – ikke hensiktsmessig ressursbruk, og 6 saker på kode 106 - ikke rimelig grunn til å mistenke straffbart forhold. 13 av disse 15 sakene tilhører Oslo politidistrikt, en tilhører Øst politidistrikt og en tilhører Trøndelag politidistrikt.

Figur 5.2.6 Anmeldte lovbrudd, etter type økonomilovbrudd 2018-2022

Kilde: JUS065

Bedragerier utgjorde omkring 83 prosent av alle anmeldte økonomilovbrudd i 2022, og de 23 000 bedragerianmeldelsene representerer en økning på 22 prosent sammenlignet med året før. I følge ØKOKRIM rapporterer bankene en betydelig økning i bedragerier, noe som indikerer betydelige mørketall knyttet til denne typen lovbrudd. Til sammenligning mottar svensk politi nærmere 300 000 bedragerianmeldelser årlig.

Økokrim har fått innrapportert tap på over 250 millioner kroner relatert til bedrageri i 2022. De registrerte tapene er særlig store knyttet til investeringsbedrageri. Det eksisterer egne "bedrifter" i blant annet Øst-Europa som utelukkende driver med investeringsbedrageri som forretningsmodell. Bedrageri hvor privatpersoner blir lurt til å gi fra seg tilgang til nettbanken var også en økende utfordring i 2022. Flere av bakmennene kan knyttes til annen alvorlig kriminalitet og kjente kriminelle nettverk.

Antallet anmeldelser som gjelder hvitvasking fremstår lavt – med kun 195 anmeldelser i 2022. Dette er på nivå med året før. Hvitvaskingsmetodene varierer fra ulovlig utførelse av kontanter via Hawala-foretak¹⁴, via kryptovaluta og neobanker til hvitvasking i foretak og eiendom. Flere narkotika- og gjengaktører kan knyttes til hvitvasking gjennom foretak. Bruk av "pengemuldyr"¹⁵ i hvitvaskingsoperasjoner er en økende utfordring i mange land, inkludert i Norge. Økokrim er kjent med at flere kriminelle nettverk og sentrale kriminelle aktører i Norge benytter "pengemuldyr" i sine hvitvaskingsoperasjoner. Utbyttet som hvitvaskes kan spores tilbake til bedragerier, særlig i form av sosial manipulasjon som phishing og spoofing¹⁶, samt narkotikaomsetning. Vi så i 2022 at mange unge ble rekruttert til å være "pengemuldyr".

¹⁴ Hawala er et uformelt system for betaling og pengeoverføringer over landegrensar, som oftest anvendes når betalingsmottakerne bor i land uten normalt fungerende bankvesen. Det fungerer som et alternativ til bankvesenet og er basert på tillit.

¹⁵ Et pengemuldyr er en person som mottar penger fra en person og overfører dem videre til en annen (digitalt eller i kontanter) mot betaling

¹⁶ Phishing: betegnelse på digital snoking etter sensitiv informasjon som passord eller kredittkortnummer, Spoofing; en teknikk som gjør at svindlere kan utgi seg for å kontakte en person på et norsk nummer eller trygg IP-adresse

Handlingsrommet for å begå under- og feilrapportering av fisk og skalldyr er stort. Politiet besitter en del informasjon om at under- og feilrapportering av fangst foregår, men det er svært utfordrende å faktisk avdekke slike hendelser. Antall anmeldelser gikk noe ned i 2022 sammenlignet med året før, bortsett fra saker som gjelder ulovlig fiske som doblet seg fra 147 anmeldelser i 2021 til 316 i 2022. Politiet mottar særlig mye informasjon om at fisk og spesielt skalldyr omsettes svart.

5.2.7. Miljøkriminalitet

De nærmere 2 300 anmeldte miljølovbruddene i 2022 innebærer en nedgang på 15 prosent sammenlignet med året før. Denne nedgangen kan skyldes at forvaltningen i større utstrekning benytter bl.a. overtredelsesgebyr¹⁷, og at færre saker enn tidligere havner i straffesporet. Det er dessuten enkelte spesiallover som er klassifisert utenfor kriminalitetstypen miljølovbrudd. Antall anmeldelser for naturvernlovbrudd økte imidlertid med ca. 40 prosent fra 2021 til 2022. Dette skyldes primært økningen i brudd på naturmangfoldloven, som har økt fra 115 til 174 anmeldelser. Dermed fortsetter trenden med årlig økning siden 2017.

Politidistriktene har rapportert om ulovlig kjøring med ATV, snøskuter og vannskuter i utmark gjennom hele året og problemet synes å være økende. Det er også en tendens til at slik kriminalitet forekommer i mer alvorlige former enn tidligere. Kunnskapen om handel med truede arter fra Norge er begrenset. Foreliggende informasjon om reirplyndring indikerer at slik kriminalitet har et visst omfang.

Ulovlige naturinngrep og arealendringer forekommer i hele Norge. Saker som i 2022 ble anmeldt eller tipset om under plan- og bygningsloven eller naturmangfoldloven er varierte og omfatter ulovlige byggetiltak, etablering av veier, graving og sprengning, uttak- og oppfylling av masser i naturen, terrengendringer og hogst. Flere inngrep fremstår som kalkulererte og kyniske. Både for privatpersoner og profesjonelle aktører kan inngrep gi økonomisk gevinst da de ofte fører til verdiøkning på eiendommer og besparelser knyttet til søknadsbehandling.

Antallet anmeldelser knyttet til brudd på forurensningsloven ble imidlertid redusert fra 107 til 79. Forurensingskriminalitet knyttet til ulovlig avfallshåndtering er likevel en trussel, og innebærer f.eks. ulovlig dumping, lagring eller eksport av avfall.

5.2.8. Cyberkriminalitet

Cyberkriminalitet er ikke et tydelig avgrenset kriminalitetsfelt, men omhandler bruk av IT ved gjennomføring av lovbrudd på en rekke saksområder. Politiet observerer at profesjonaliseringen av cyberkriminaliteten fortsetter og får en økt innvirkning på kriminalitetsbildet. Samfunnet blir mer digitalisert og trusselbildet i det digitale rom øker i kompleksitet. Samtidig som teknologien også utnyttes av de kriminelle til å bedrive sin

¹⁷ Nedgangen i anmeldelser fra forvaltningen (på miljøfeltet) er på nærmere 40 prosent.

"tradisjonelle" virksomhet. Slik som ved markedsplassen Darknetmarkets.no hvor salg av narkotika foregikk åpenlyst helt til norsk politi stengte den ned i mars 2022.

Kriminaliteten virker til dels å være upåvirket av geografiske grenser og har de senere årene vært preget av aktører i utlandet. De nasjonale kriminelle benytter i stor grad internasjonalt organiserte nettverk som selger tjenester. Flere kriminelle aktører går igjen i ulike etterforskinger og det synes å skje en økt profesjonalisering av den kriminelle virksomheten, noe som styrker deres gjennomslagsevne og inntjening. Samtidig reiser utviklingen en rekke utfordringer strafferettslig sett knyttet til bruk av metoder, bevissikring, internasjonale regler og politisamarbeid på tvers av landegrenser. Det er krevende for politiet å møte disse utfordringene med tilstrekkelig kompetanse og utstyr, jf. Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT (2020-2021)

6. Straffesaksbehandlingen

6.1. Antall påtaleavgjorte saker

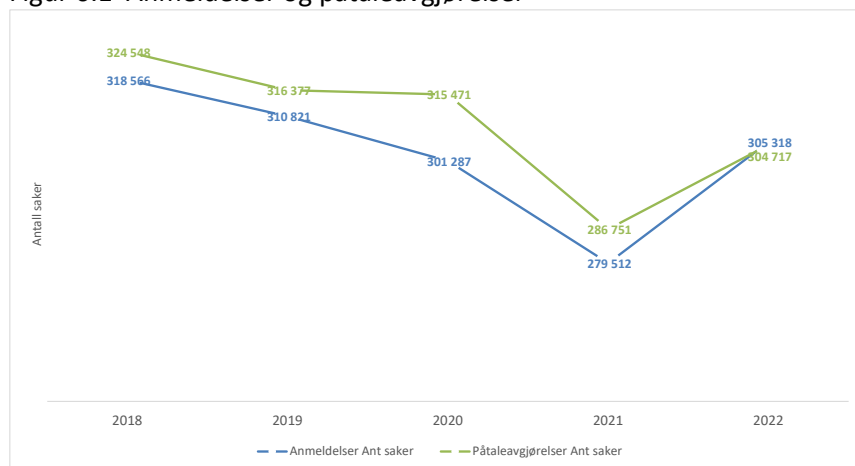
Det ble for landet som helhet påtaleavgjort 304 717 saker i 2022. Dette er 17 966 eller 6,3 prosent flere avgjørelser enn i 2021.

En sak anses i politiets statistikk som påtaleavgjort når politiet har sendt en sak med innstilling om påtaleavgjørelse til statsadvokaten, eller politiet i kraft av egen påtalekompetanse har avgjort en sak med forelegg, siktelse for tilståelsesdom, tiltale, konfliktrådsbehandling, påtaleunntatelse eller henleggelse. Mange av sakene vil først bli ansett som endelig avgjort eller rettskraftig avgjort på et senere tidspunkt.

Antall saker som kan påtaleavgjøres i en periode vil, ved siden av tilgjengelige ressurser, i hovedsak avhenge av antall saker under arbeid (beholdning av saker) ved periodens begynnelse og antall nye saker registrert inn i perioden. For å hindre opparbeidelse av restanser er det sentralt at saksbehandlingstiden holdes på et lavt nivå og at antall påtaleavgjørelser ikke er lavere enn antall nye anmeldelser i perioden.

Figur 6.1 viser antall påtaleavgjorte saker i perioden 2012-2022 sammenlignet med antall anmeldelser i samme periode. Som det fremgår har antall påtaleavgjorte saker i de siste årene vært noe høyere enn antall anmeldelser, noe som har ført til en positiv reduksjon i antall restanser. I 2022 er det imidlertid påtaleavgjort noen færre saker enn registrerte anmeldelser.

Figur 6.1 Anmeldelser og påtaleavgjørelser

Kilde: JUS065 og JUS309

Tabell 6.1 viser antall påtaleavgjørelser i politidistriktene. Flere av politidistriktene har påtaleavgjort flere saker i 2022 enn i 2021. Oslo-, Øst-, Sør-Øst-, og Sør-Vest politidistrikt har relativt sett hatt størst økning. Dette er distrikter som samtidig har hatt en økning i antall registrerte anmeldelser. Også Agder politidistrikt har hatt en relativt stor økning i antall registrerte anmeldelser, uten at det her ses en tilsvarende økning i antall påtaleavgjørelser.

Tabell 6.1 Antall påtaleavgjørelser i politidistriktene

	2018	2019	2020	2021	2022	Utvikling
Oslo	72 796	74 111	74 894	65 545	73 515	
Øst	44 100	42 643	42 194	41 730	44 993	
Innlandet	19 326	19 249	19 001	18 336	17 588	
Sør-Øst	40 605	38 422	39 790	34 475	37 835	
Agder	19 181	19 090	19 472	18 895	18 868	
Sør-Vest	31 218	29 982	28 828	24 701	27 408	
Vest	33 532	30 879	28 399	25 953	27 062	
Møre og Romsdal	11 720	10 882	10 828	9 897	9 428	
Trøndelag	24 402	22 991	24 838	23 453	24 464	
Nordland	11 776	11 862	11 661	10 367	10 018	
Troms	9 258	9 183	9 097	7 632	7 773	
Finnmærk	4 958	5 341	5 013	4 358	4 303	
Hele landet (inkl særorgan)	324 548	316 377	315 471	286 751	304 717	

Kilde: JUS310

Antall påtaleavgjørelser som kan treffes i det enkelte politidistrikt vil, som nevnt, avhenge av antall saker under behandling i distriktet (både restanser og nye saker inn). Kompleksiteten i sakene og dermed omfanget av påtaleinnsatsen i de enkelte sakene vil variere ut fra kriminalitetsbildet i de ulike politidistrikt, og det er derfor vanskelig å estimere nødvendig ressursinnsats eller hva som bør være et rimelig antall påtaleavgjørelser i det enkelte distrikt.

6.2. Oppklarte saker

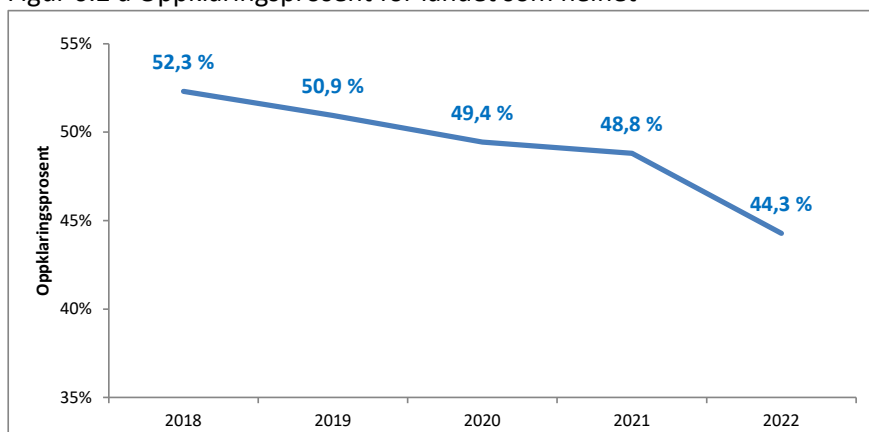
I 2022 ble 124 152 av de påtaleavgjorte sakene definert som oppklarte.

Oppklaringsprosenten var 44 prosent. Dette er en klar nedgang fra 2020 og 2021 hvor den var 49 prosent, og foregående år hvor den har vært på 51 og 52 prosent, jf. figur 6.2 a. Den negative utviklingen som er registrert i de senere år er dermed forsterket i 2022.

Hovedårsaken til utviklingen er endringer i saksporteføljen, jf. punkt 6.4.3.

Sakene som ikke er ansett som oppklart er i hovedsak henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmannen (kode 014) eller bevisets stilling (kode 058), se nærmere punkt 6.4.

Figur 6.2 a Oppklaringsprosent for landet som helhet

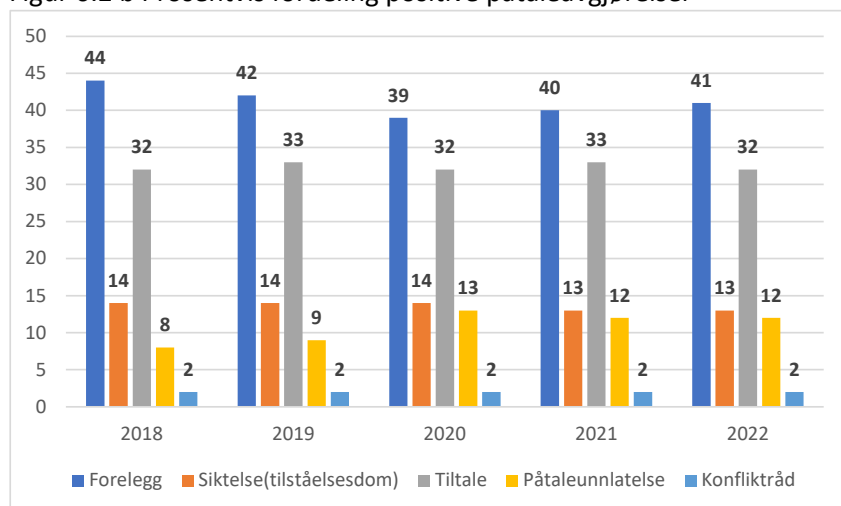
Kilde: JUS309

106 209 saker er avgjort med en positiv påtaleavgjørelse dvs. siktelse med forslag om tilståelsesdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleunntatelse. Dette er en reduksjon på 6 262 forhold eller vel 5 prosent sammenlignet med 2021. Reduksjonen er en konsekvens av at antall oppklarte saker (oppklaringsprosenten) går ned.

Antall saker med positiv påtaleavgjørelse utgjorde i 2022 85 % av de oppklarte sakene mot 86 % i 2018.

Den forholdsmessige fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene har som figur 6.2.b viser vært forholdvis lik i perioden 2018-2022, med unntak av i 2020 hvor det var en noe mindre andel forelegg, mens andelen saker avgjort med påtaleunntatelse var noe høyere enn for øvrig i perioden. Dette antas å ha sammenheng med riksadvokatens midlertidige direktiver for straffesaksbehandlingen på grunn av pandemisituasjonen i 2020 og 2021 og som i en begrenset periode åpnet for en noe større bruk av denne saksavgjørelsen i mindre alvorlige forhold som ellers ville blitt avgjort med forelegg.

Figur 6.2 b Prosentvis fordeling positive påtaleavgjørelser

Kilde: JUS322¹⁸

Som tabellen viser utgjør forelegg og tiltalebeslutninger den største andelen av de positive påtaleavgjørelsene. Andelen tiltaler viser i 2022 en liten nedgang sammenlignet med 2021, mens andelen forelegg viser en økning. Andelen forhold overført til konfliktråd har i hele perioden ligget på to prosent.

Ser man de positive påtaleavgjørelsene opp mot antall *totale saksavgjørelser* utgjorde antall tiltaler 11 prosent i 2022, mens de tidligere år (2013-2021) har utgjort 12-13 prosent. Andelen forelegg ble redusert fra 16 prosent i 2021 til 15 prosent i 2022. Denne avgjørelsestypen har tidligere ligget mellom 18-20 prosent. Andelen saker med siktelse (tilståelsesdom) utgjorde fem prosent i både 2022 og 2021, mens de tidligere år har utgjort mellom åtte og seks prosent. Saker overført til konfliktrådsbehandling har over tid utgjort ca. én prosent. Den prosentvise nedgangen som registreres for de positive påtaleavgjørelsene i

¹⁸ JUS322 angir antall forhold ikke saker. En sak kan inneholde flere forhold. r

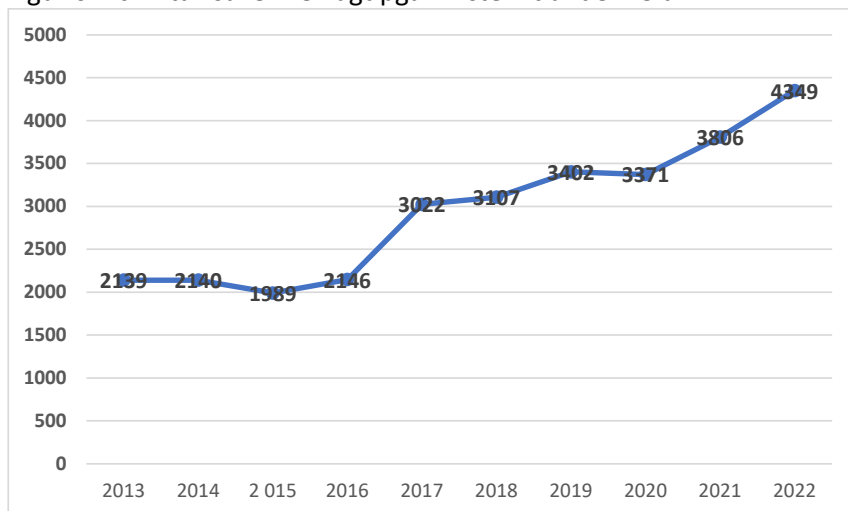
forhold til det totale antallet saksavgjørelser må ses i sammenheng med nedgangen i antall oppklarte saker.

Saker avgjort med en positiv påtaleavgjørelse er som nevnt foran ikke endelig avgjorte eller rettskraftige, og mange av sakene krever ytterligere ressursinnsats før sakene kan avsluttes hos politiet. Dette gjelder særlig saker avgjort med tiltale og ikke-vedtatte forelegg som skal irettesettes ved domstolene før de blir rettskraftige.

Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse som regnes som oppklarte i politiets statistikker, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgningen avsluttes. Dette kan eksempelvis være saker hvor mistenke er under den strafferettslige lavalder, det er tvil om mistenktes tilregnelighet eller der intet straffbart forhold anses bevist. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strasak som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler på dette er henleggelsesbegrunnet med at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold eller anmeldelser som vurderes å være åpenbart grunnløse. Ca. åtte prosent av de avgjorte sakene ble i 2022 avgjort med en kode som holdes utenfor ved beregningen av oppklaringsprosenten. Dette er en økning på 1,4 prosentpoeng sammenlignet med 2021 og 1,2 prosentpoeng sammenlignet med gjennomsnittet for 2018-2021.

I 2022 ble 4 349 av de oppklarte sakene henlagt fordi mistenke var under 15 år på gjerningstidspunktet (kode 051 og 159), mens antallet i 2021 var 3 806. Dette gir en økning på 14,3 prosent i forhold til 2021 og 27,1 prosent i forhold til gjennomsnittet for 2018-2021. Kripos har uttalt at det i den senere tid ses tendenser til at kriminelle gjenger rekrutterer gutter under den kriminelle lavalder som ikke risikerer fengselsstraff til å gjennomføre enkle oppgaver som eksempelvis overlevering av narkotika, vakthold m.v. Det er uklart hvor stor del av den økningen, som nå registreres, som har sammenheng med denne utviklingen. Oslo statsadvokatembeter har i 2022 foretatt en gjennomgang av saker med barn som begår gjentatte lovbrudd og anfører i sin rapport at lovbruddene barna begår i mange tilfeller er svært krevende å håndtere, ofte fordi andre barn er ofre. De opplyser videre at de barna som står for alvorlige kriminelle handlingene ofte lager store problemer i nærmiljøet og at det er vanskelig for ansvarlige offentlige instanser som barnevern, helsevesen mv. å følge opp barna på en adekvat måte.

Figur 6.2 c Antall saker henlagt pga. mistenkt under 15 år

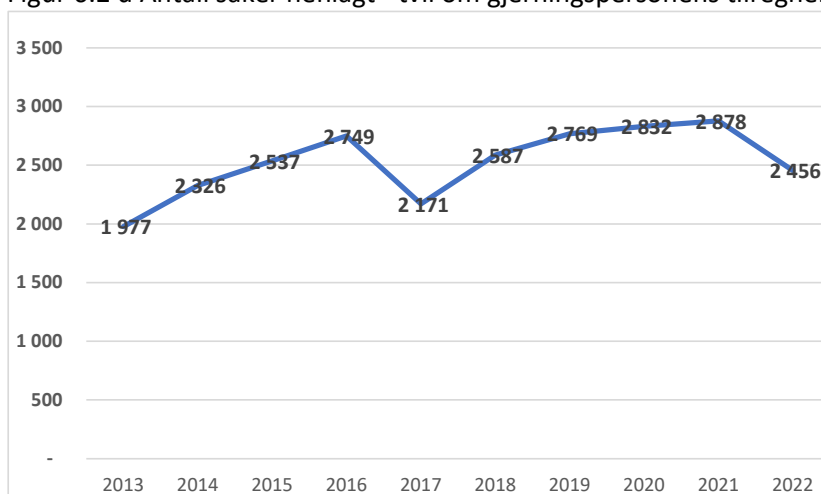
Kilde: Pal for Strasad

Sakene som ble henlagt på grunn av at mistenkte er under 15 år utgjorde 3,5 prosent av de oppklarte sakene i 2022, mens de av det totale antallet saksavgjørelser utgjorde 1,4 prosent.

I 2022 var det 3 742 unike personer som var involverte i sakene som ble henlagt fordi mistenkte var under den kriminelle lavalder.

Det ble i 2022 registrert 2 456 saker henlagt på grunn av tvil om gjerningsmannens tilregnelighet. Som figur 6.2 d viser er dette en nedgang fra 2021. En sak kan kun avgjøres med denne begrunnelsen når det foreligger sikre opplysning om mistenktes strafferettslige tilregnelighet. Er det tvil om mistenktes subjektive skyldevne skal saken henlegges etter bevisets stilling. Det er usikkert om den endring som nå registreres er utslag av en trend eller kun er variasjon som må forventes innen en gitt tidsperiode.

Figur 6.2 d Antall saker henlagt - tvil om gjerningspersonens tilregnelighet

Kilde: Pal for Strasad

807 unike personer var i 2022 mistenkt i sakene som ble henlagt på grunn av tvil om mistenktes tilregnelighet.

6.3. Domfellelser, frifinnelser og enkelte særreaksjoner

Det ble i 2022 avsagt dom i 54 871 forhold (JUS373)¹⁹, hvorav 7,5 prosent endte med frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som i 2021, da det ble avgjort 63 234 forhold med dom og frifinnelsesprosenten var 7,7 prosent.

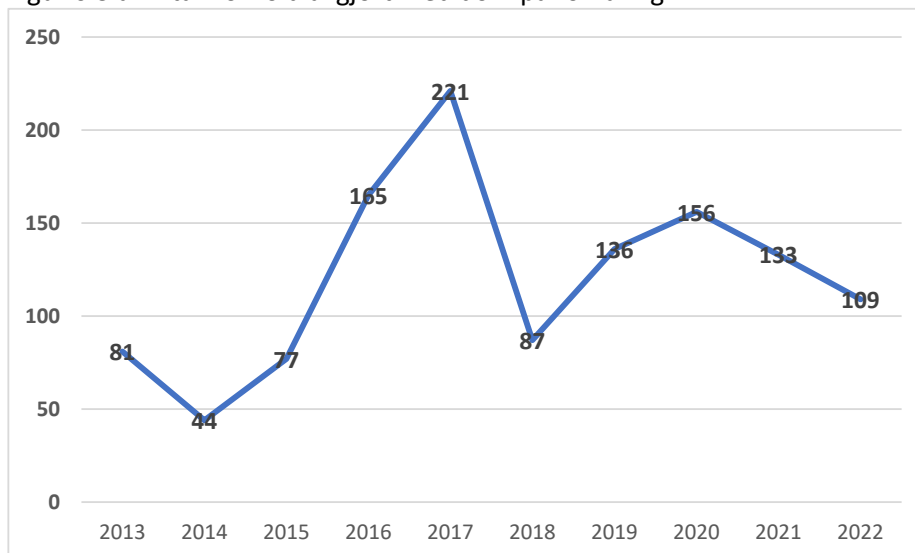
Frifinnelsesprosenten varierer en del for de ulike kriminalitetstypene. Det ses både 2022 og 2021 en forholdsvis høy frifinnelsesprosent for voldslovbruddene, dvs. 12,5 prosent i 2022 og 14,6 prosent i 2021

Domstolsbehandlingen av saker hvor det tas ut tiltale er en viktig kvalitetssikrings- og rettsikkerhetsgaranti på straffesaksområdet. En for liten andel frifinnelser er ikke tillitsvekkende, mens en for høy andel kan tyde på vilkårlighet eller andre svakheter ved påtaleavgjørelsene. Særlig fordi bevissituasjonen i en sak kan endres under en hovedforhandling, hvor bevisføringen er umiddelbar og muntlig, er det påregnelig at noen saker ender med frifinnelse i retten. Der alvorlige saker ender med frifinnelse er det ved de fleste statsadvokatembetene og politidistriktene etablert rutiner som sikrer at sakene blir undergitt evaluering for å finne eventuelle læringspunkter. Frifinnelsesprosent totalt sett i 2022 vurderes som akseptabel.

I 2022 ble 109 forhold ²⁰avgjort med dom på forvaring (JUS251), mens det i 2021 ble avgjort 133 forhold med slik dom.

Antall forhold avgjort med dom på forvaring har som figur.6.3 a viser variert en del fra år til år.

Figur 6.3 a Antall forhold avgjort med dom på forvaring

Kilde: JUS251

¹⁹ Datagrunnlaget i JUS 373 omhandler forhold og ikke saker.

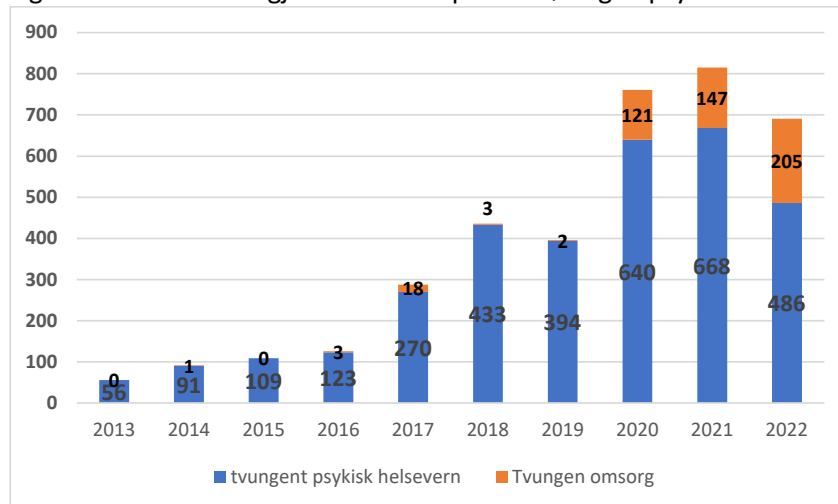
²⁰Se note 16.

Forvaring kan som utgangspunkt idømmes når lovbyteren har begått alvorlige lovbrudd som krenker andres liv, liv, helse og frihet og det er en nærliggende fare for at vedkommende på nytt vil begå slike lovbrudd, jf. straffeloven § 40.

16 unike personer ble domfelte i de forholdene som ble avgjort med dom på forvaring i 2022.

Overføring til tvungent psykisk helsevern er en tidsbegrenset særreaksjon som kan idømmes lovbytere som begår alvorlig voldskriminalitet og som retten vurderer å ha sterkt avvikende sinnstilstand på gjerningstidspunktet som medfører utilregnelige, jf. straffeloven §§ 62 og 20. Som figur 6.3 b viser har det vært en relativt stor økning i antall forhold avgjort med denne reaksjonsformen i 2020 og 2021, mens det i 2022 registreres en nedgang.

Figur 6.3 b Forhold avgjort med dom på overføring til psykisk helsevern og tvungen omsorg

Kilde JUS251

Det ble vedtatt nye regler om strafferettslig skyldevne som trådte i kraft 1. oktober 2020.. Formålet med lovendringene er bedre å kunne identifisere slike lovbytere, styrke samfunnsvernet og heve kvaliteten på sakkyndigarbeidet.

Dom på tvungen omsorg kan idømmes lovbytere som har begått alvorlig voldskriminalitet og som ikke kan straffes fordi vedkommende på tidspunktet lovbruddet ble begått var psykisk utviklingshemmet i høy grad, jf. straffeloven § 63. Den som idømmes tvungen omsorg skal ivaretas av spesialisthelsetjenesten og gis opphold i særlige enheter som er spesielt innrettet for å ivareta de domfelte. Som figur 6.3 b viser har det fra og med 2020 vært en økning i antall saker avgjort med denne særreaksjonen.

Straffbare handlinger begått av personer med alvorlige psykiske lidelser er ofte komplekse og krever god kunnskap og forståelse innenfor både strafferetten og psykisk helsevern, og det vil ved behandlingen av disse sakene være behov for særlig kompetanse i politiet, jf. Kripos sin rapport "*Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser*" fra november 2022 og Nasjonal koordineringsenhets rapport "*20 år med særreaksjonen Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern*" fra desember 2022.

49 unike personer ble i 2022 dømt til tvungent psykisk helsevern og 13 unike personer ble dømt til overføring til tvungen omsorg. I gjennomsnitt ble den enkelte domfelt for et relativt høyt antall forhold. Ved dom til tvungent psykisk helsevern var dette i gjennomsnitt ca. ti forhold, mens det ved dom til tvungen omsorg var i underkant av 16 forhold i 2022.

6.4. Nærmere om oppklaringsprosenten

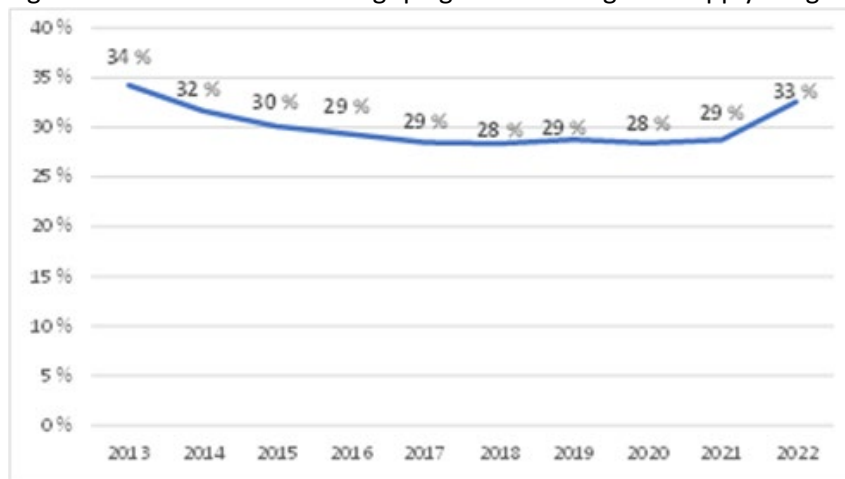
6.4.1. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen

Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen har i løpet av de siste årene hatt en negativ utvikling som har blitt forsterket i 2022, hvor den er nede på 44 prosent, jf. figur 6.2 a.

Hovedtyngden av de 156 508 sakene som *ikke* ble oppklart i 2022 ble henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014) eller bevisets stilling (kode 058).

99 520 saker ble i 2022 henlagt på grunn av *manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014)*. Dette utgjorde 33 prosent av det totale antallet påtaleavgjorte saker dette året. Dette er en noe høyere andel enn hva som er registrert i 2021 hvor den var 29 prosent. Andelen lå i 2013 på 34 prosent, men ble, som figur 6.4.1 a, viser noe redusert frem til 2018, da den igjen stiger. Denne avgjørelseskoden benyttes der det ikke foreligger opplysninger som med rimelig ressursinnsats gjør det mulig å identifisere en gjerningsperson, og sakene avgjøres i stor grad uten etterforskning.

Figur 6.4.1 a Andel saker henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson

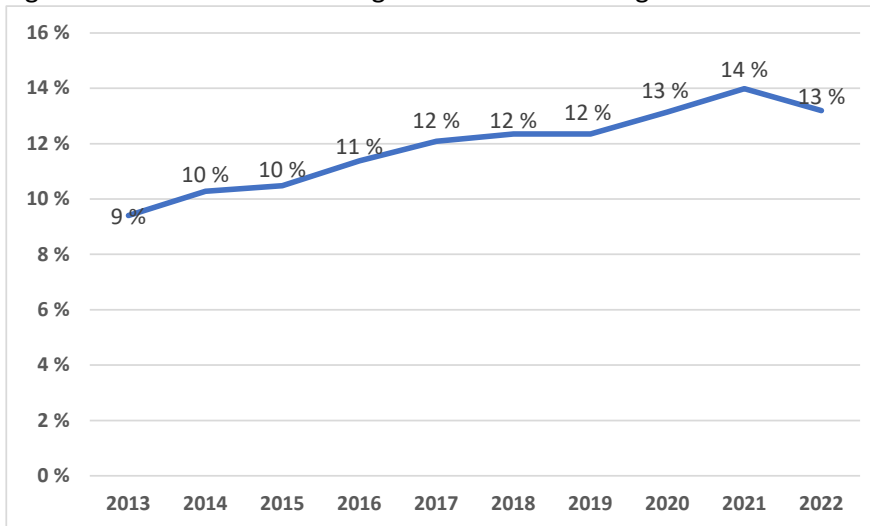

Kilde: Pal for Strasak

40 294 saker ble *henlagt etter bevisets stilling (kode 058)*. Andelen saker avgjort med denne koden har gått gradvis opp fra 2013 hvor den kun utgjorde 9 prosent til 14 prosent i 2021 og nå 13 prosent i 2022, jf. figur 6.4.1 b. Denne avgjørelseskoden benyttes der det er foretatt etterforskning i saken, men bevisene ikke er tilstrekkelig til å kunne treffe en positiv påtaleavgjørelse. Det gjelder som kjent et strengt beviskrav i strafferetten og dersom det er tvil om anmeldtes straffeskyld skal saken henlegges etter bevisets stilling. Det er grunn til å

understreke at det i mange av sakene henlagt etter bevisets stilling kan være foretatt en omfattende og grundig etterforskning av høy kvalitet som har fordret stor ressursinnsats.

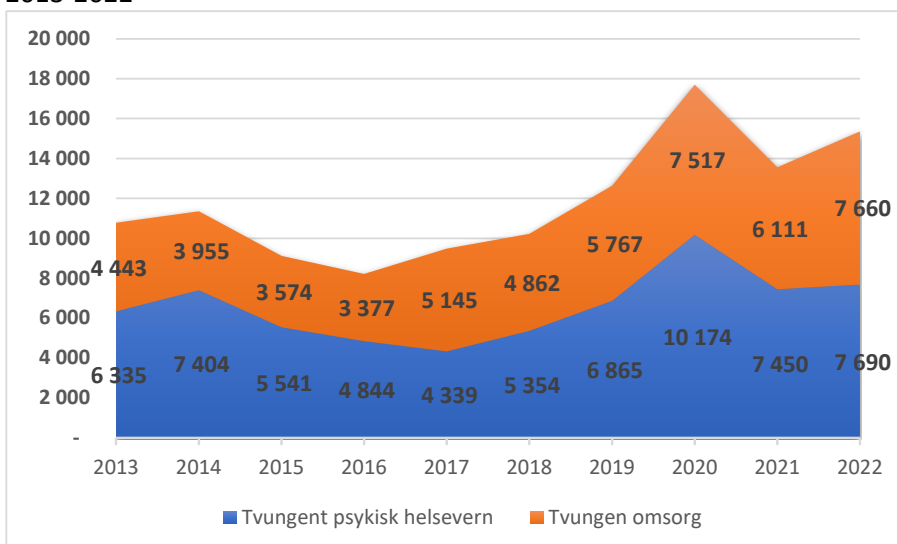
Figur 6.4.1 b Andel saker henlagt etter bevisets stilling

Kilde: Pal for Strasak

Også saker henlagt på grunn av *ikke forholdsmessig ressursbruk*, tidligere benevnt *henlagt på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet* ²¹(kode 025 og 078) anses i politiets statistikk som ikke opplært, jf. figur 6.4.1 c.

Figur 6.4.1 c Saker henlagt -ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet 2013-2022

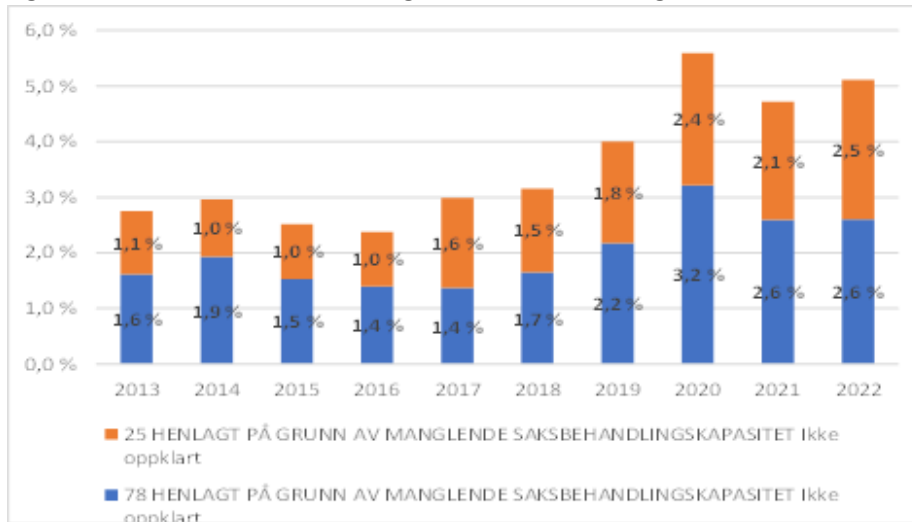
Kilde: Pal for Strasak

I 2022 ble totalt 15 620 saker registrert henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet, (kode 025 og kode 078). Dette utgjorde 5,1 prosent av de påtaleavgjorte sakene i 2022. Det høye antall henleggelse med disse

²¹ I juni 2022 ble benevnelsen på kodene 025 og 078 endret fra Henlagt på grunn av mangel på saksbehandlingskapasitet til Henlagt-ikke forholdsmessig ressursbruk.

kode i 2020, jf. figur 6.4.1 c, må ses i sammenheng med riksadvokatens midlertidige direktiver for straffesaksbehandlingen på grunn av pandemisituasjonen, og som i en begrenset periode i 2020 og 2021 ga en noe større adgang til å henlegge saker med denne begrunnelsen. Bruken av kodene gikk noe ned i 2021, men er økt igjen i 2022.

Figur 6.4.1 d Andelen saker henlagt ikke forholdsmessig ressursbruk/saksbehandlingskapasitet

Kilde: Pal for Strasad

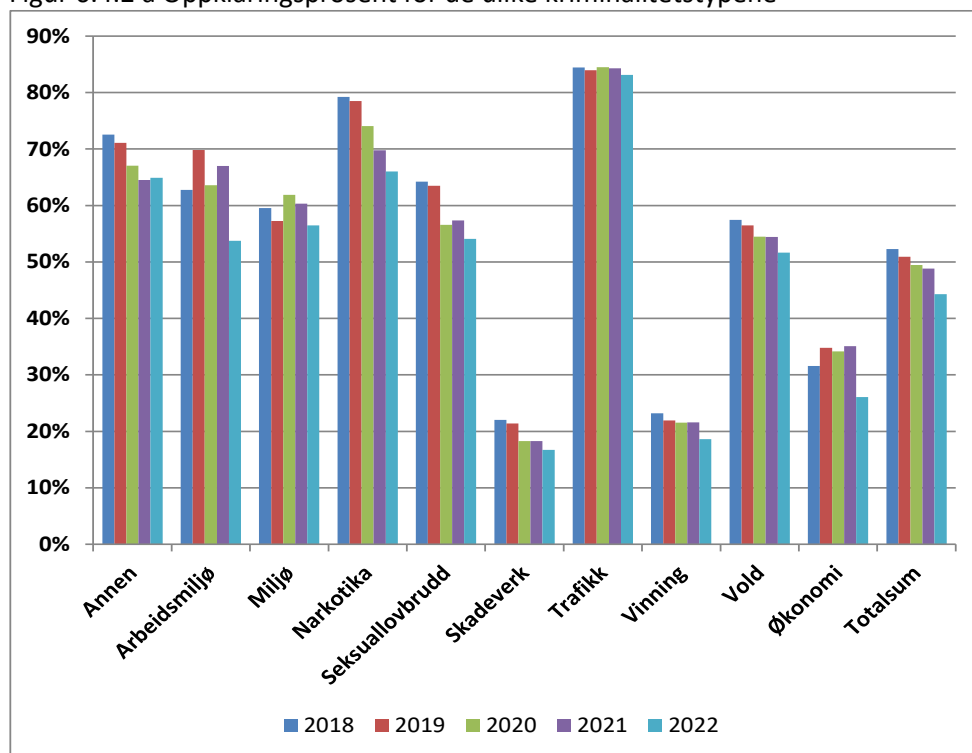
Adgangen til å henlegge saker på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet er i henhold til riksadvokatens rundskriv 3/2016 *Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet* begrenset og skal som utgangspunkt kun skje i saker med ukjent gjerningsperson. Alvorlige og sentralt prioriterte lovbrudd skal ikke henlegges med denne begrunnelsen, og det er den samlede ressursituasjonen på straffesaksområdet som skal iakttas ved vurderingen av om en sak skal henlegges med denne begrunnelsen. Saker med kjent gjerningsperson skal i henhold til riksadvokatens føringer kun henlegges med denne begrunnelsen dersom det foreligger særlige grunner og det ikke er benyttet ressurser for å etterforske saken.

6.4.2. Oppklaringsprosenten ulike kriminalitetstyper og sakskategorier

Med unntak av kriminalitetstypen *annen*²² har oppklaringsprosenten for alle kriminalitetstypene gått ned i 2022 sammenlignet med 2021, jf. figur 6.4.2 a. Nedgangen har vært særlig stor for økonomilovbruddene som har en nedgang på ni prosentpoeng fra 2021 til 2022. Narkotika-, seksual- og vinningslovbruddene har en nedgang på nærmere 3 prosentpoeng eller mer, mens voldslovbruddene har en nedgang på 2,8 prosentpoeng.

²² Kriminalitetstypen annen omfatter særlovgivning, ordensforstyrrelser, hatkriminalitet mv.

Figur 6.4.2 a Oppklaringsprosent for de ulike kriminalitetstypene

Kilde: JUS319

Trafikklovbruddene har gjennom hele perioden 2018 til 2022 hatt høyest oppklaringsprosent, og den var i 2022 på 83 prosent. Mange trafikk saker blir anmeldt etter politiets egne kontroller og det straffbare forholdet er ofte avdekket og dokumenter på anmeldelsestidspunktet. Det er dermed som forventet at denne kriminalitetstypen har en høy oppklaringsprosent. Flere av de alvorlige trafikk sakene og som skal gis særlig prioritet har en høyere oppklaringsprosent enn hva som registreres for kriminalitetstypen totalt sett. Eksempelvis hadde saker knyttet til ulovlig kjøring i påvirket/beruset tilstand en oppklaringsprosent på hele 91 prosent i 2022. Oppklaringsprosenten for disse sakene har ligget på tilnærmet samme høye nivå i de senere år, til tross for at antall saksgjørelser har økt relativt mye, dvs. fra 9 896 avgjørelser i 2021 til 11 428 i 2022. Sakskategorien *Uaktsom forvoldelse av død, i trafikken* er en annen sakskategori som skal gis særlig prioritet. Her var oppklaringsprosenten 83 prosent i 2022, mens den var på hele 95 prosent i 2021. Dette er en sakskategori som er krevende å etterforske, men som gjennomgående har hatt en høy oppklaringsprosent i de senere år.

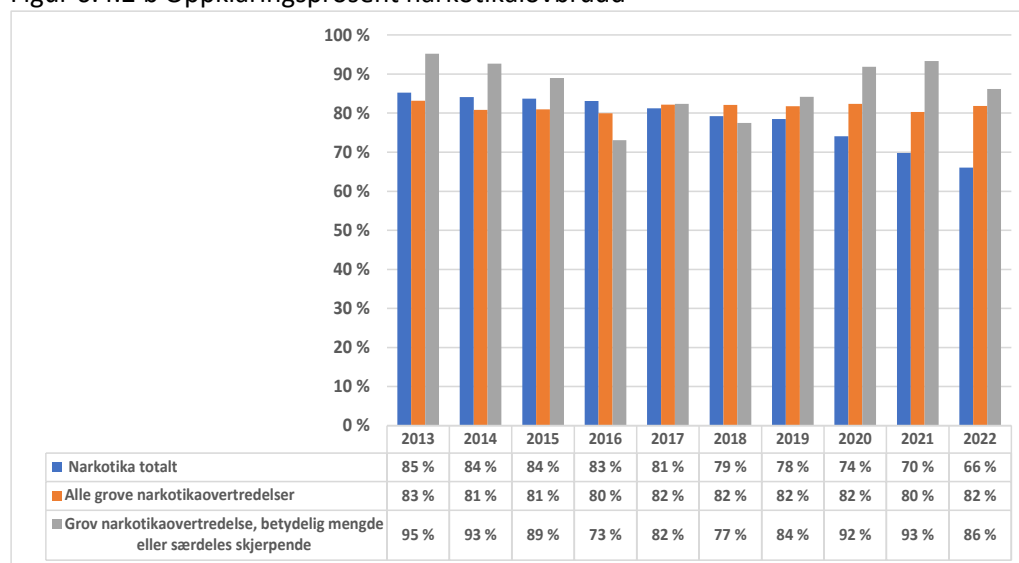
Narkotikalovbruddene hadde i 2022 en oppklaringsprosent på 66 prosent. Som figur 6.4.2 b viser har det for denne kriminalitetstypen vært en markant nedgang i oppklaringsprosenten de seneste årene. Nedgangen fra 2021 til 2022 er på 3,7 prosentpoeng. Årsaken til nedgangen er at det er registrert færre anmeldelser knyttet til mindre alvorlige narkotikalovbrudd som brudd på legemiddeloven. Dette er saker som erfaringsmessig har hatt en høy oppklaringsprosent da de ofte blir avdekket og oppklart gjennom politiets egne kontroller. Når andelen av disse sakene reduseres vil dette påvirke den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten for kriminalitetstypen. 16 prosent av narkotikalovbruddene ble i 2022 henlagt på grunn av beviset stilling (kode 058) og 11 prosent på grunn av manglende opplysninger om gjerningspersonen (kode 014). 6 prosent ble henlagt på grunn av ikke

forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet (kode 025 og 078). Bruken av sistnevnte begrunnelse ved avgjørelse av narkotikasaker har økt i de senere år.

De alvorlige og prioriterte narkotikalovbruddene har fortsatt en høy oppklaringsprosent. *Alle grove narkotikalovbrudd* har, som figur 6.4.2 b viser, i perioden 2013 til 2022 en oppklaringsprosent på mellom 80 og 83 prosent. Sakskategorien *Grov narkotikaovertrjedelse, betydelig mengde eller særdeles skjerpene* hadde i 2022 en oppklaringsprosent på 86 prosent. Disse sakene hadde i 2020 og 2021 en noe høyere oppklaringsprosent, dvs. på henholdsvis 92 og 93 prosent. Også dette er en sakskategori som erfaringsmessige og over tid har hatt en høy oppklaringsprosent.

Det ble i 2022 påtaleavgjort 956 grove narkotikalovbrudd. Dette er noe lavere enn i 2021 og 2020 da det ble påtaleavgjort henholdsvis 998 og 1 080 saker. Mange av de alvorlige narkotikasakene er krevende å etterforske og fordrer stor ressursinnsats. Riksadvokaten har i mål- og prioriteringsrundskrivet understreket viktigheten av at etterforskningen i disse sakene rettes mot bakmannsapparatet, og at etterforskningen søker å avdekke det organiserte elementet som kjennetegner disse lovbruddene.

Figur 6.4.2 b Oppklaringsprosent narkotikalovbrudd

Kilde: Pal for Strasadak

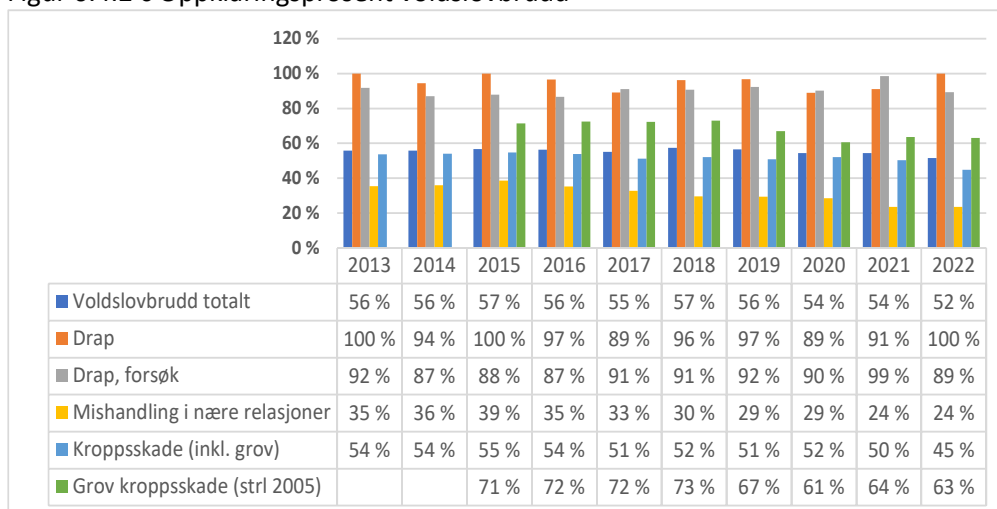
Kriminalitetstypene *volds- og seksuallovbrudd* inneholder flere prioriterte saksområder. Som anført i riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv utgjør grov integritetskrekkende kriminalitet som vold og seksuallovbrudd et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem, og det påpekes at det i disse sakene skal tilstrebes en særlig høy oppklaringsprosent.

Erfaringsmessig har oppklaringsprosenten for disse lovbruddene ligget høyt, men det er i de senere år registrert en nedgang. Fra 2013 til 2022 er oppklaringsprosent for voldsakene redusert fra 56 til 52 prosent, mens oppklaringsprosenten for seksuallovbruddene i samme periode er redusert fra 60 til 54 prosent jf. figurene 6.4.2 c og 6.4.2 .

37 prosent av voldsakene ble i 2022 henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058) Kun seks prosent ble henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode

014), mens fire prosent ble henlagt med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det er begått et straffbart forhold (kode 106). 3 prosent ble henlagt på grunn av at mistenke er under 15 år (kode 51).

Figur 6.4.2 c Oppklaringsprosent voldslovbrudd

Kilde: Pal for Strasad

Ser man nærmere på utviklingen for noen særlig prioriterte voldslovbrudd som *drap og forsøk på drap* var oppklaringsprosenten for disse sakskategoriene meget høy dvs. på 100 og 89 prosent i 2022.²³ Som figur 6.4.2 c viser har det over tid vært en svært høy oppklaringsprosent i disse sakene.

Oppklaringsprosenten for sakskategorien *kroppsskade (inkludert grov kroppsskade)* har siden 2013 hatt en negativ utvikling og det ses fra 2021 til 2022 en ytterligere nedgang. Ser man kun på sakskategorien *grov kroppsskade*, som er særlig prioritert, registreres også her en negativ utvikling. Utviklingen er bekymringsfull og det er vanskelig å påpeke konkrete og dokumenterbare årsaker til utviklingen. Anmeldelsene og de involvertes samhandling med politiet kan være forhold som spiller inn ved oppklaringen av sakene. At det i mange voldssaker er rus involvert kan også gjøre oppklaringen krevende.

Alle overtredelser av straffeloven §§ 282 og 283 *mishandling i nære relasjoner* skal prioriteres. Som anført i riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2022 er kjernen i anvendelsesområdet for bestemmelsene den vedvarende og gjentakende mishandlingen som samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve i et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt. Også for denne sakskategorien er det over tid registrert en redusert oppklaringsprosent.

Erfaringsmessig er saker om mishandling i nære relasjoner utfordrende å bevise, da de typisk finner sted i hjemmet og uten eksterne vitner. Samtidig er det i disse sakene mange fornærmede som vegrer seg for å forklare seg for politiet, og i noen tilfeller ligger de anmeldte forholdene langt tilbake i tid. Det er uvisst hva som er årsaken til den nedgangen

²³ Tallene refererer seg til statistikkgrupper i Strasad. Kripos utarbeider årlig en egen statistikk over drap som er tilgjengelig på politiet.no

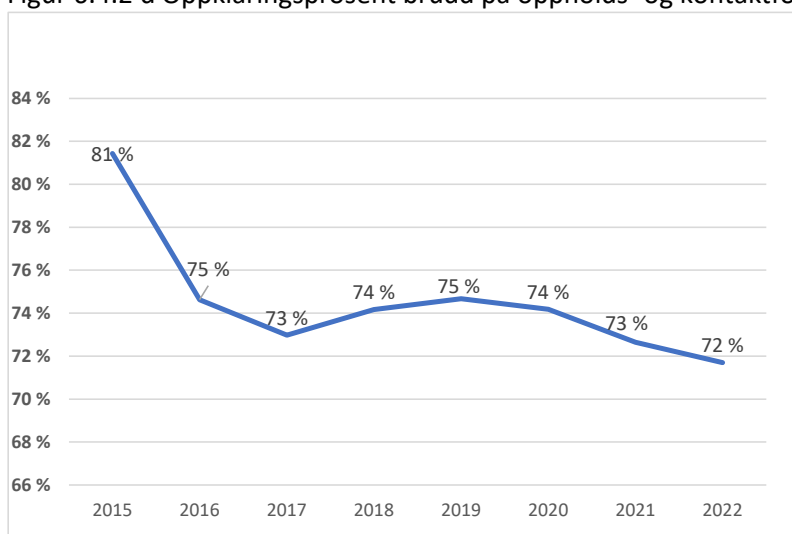
som nå registreres. Antall saksvgjørrelser har gått ned og kan indikere en endring i saksporteføljen, og da slik at andelen bevismessig krevende saker er blitt større enn tidligere. Vi har imidlertid ikke noen sikker dokumentasjon for dette på nåværende tidspunkt. At det over tid har vært en høy frifinnelsesprosent i saker ført for retten kan også her ha medført en noe strengere bevisvurdering og dermed flere henleggelse på grunn av bevisets stilling.

Troms og Finnmark statsadvokatembeter gjennomførte i 2022 inspeksjon av saker om mishandling i nære relasjoner i Troms politidistrikt, og konkluderte med at kvaliteten på etterforskningen i sakene hadde vært tilfredsstillende.

Saker om mishandling i nære relasjoner er et saksområde hvor tiltalekompetansen ennå ikke er delegert til politiet. Slik delegasjon er imidlertid planlagt iverksatt fra 1. juli 2023. Flere statsadvokatembeter har derfor hatt særlig oppmerksomhet mot politiets behandling av sakene høsten 2022 for å kunne følge opp saksområdet gjennom relevante fagledelsestiltak tilpasset utfordringene i det enkelte politidistrikt.

Oppholds og kontaktforbud (besøksforbud), jf. straffeloven § 168 knyttes gjerne til utsatthet for vold og mishandling. Brudd på ilagt forbud har, som figur 6.4.2 d, viser en høy oppklaringsprosent, selv om man også her ser tendens til nedgang.

Figur 6.4.2 d Oppklaringsprosent brudd på oppholds- og kontaktforbud

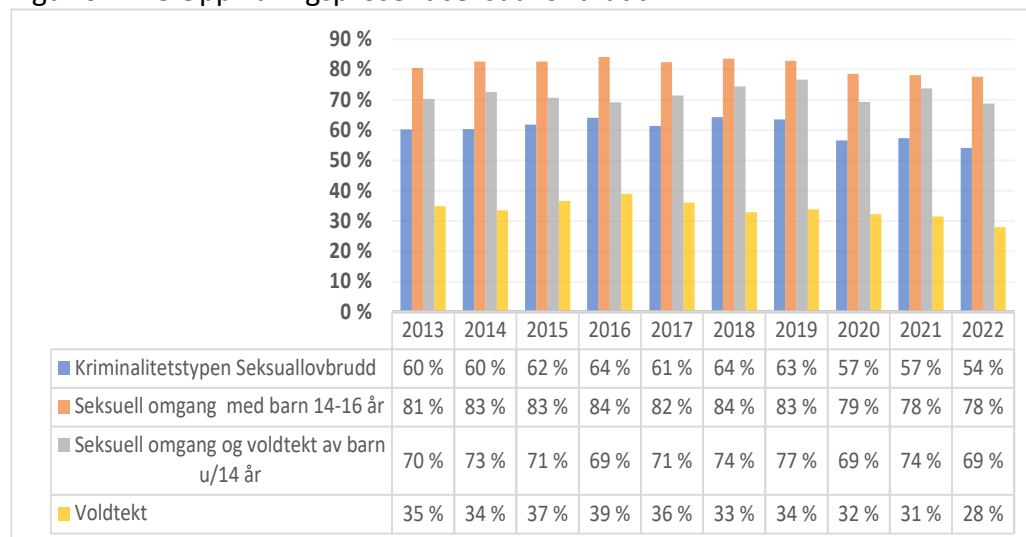

Kilde: Pal for Strasad

Oppklaringsprosenten for *seksuallovbruddene* har, som figur 6.4.2 e viser, vært relativt høy. I perioden 2013 til 2019 har den ligget mellom 60 og 64 prosent. Fra 2020 registreres imidlertid en markant nedgang og den var i 2022 falt til 54 prosent. Den høye oppklaringsprosenten i 2016-2018 antas i noen grad å ha sammenheng med at det i disse årene ble avgjort noen større nettovergrepskomplekser hvor det ble opprettet saker etter hvert som man avdekket fornærmede. Mange av sakene var dermed i realiteten oppklart idet de ble registrert. I 2022 ble 33 prosent av de påtaleavgjorte sakene henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058), mens 7 prosent ble henlagt på grunn av mangel på opplysninger

om gjerningsperson (kode 014). 3 prosent ble henlagt fordi mistenkte var under 15 år. (kode 051 og 159)

Figur 6.4.2 e Oppklaringsprosent seksuallovbrudd

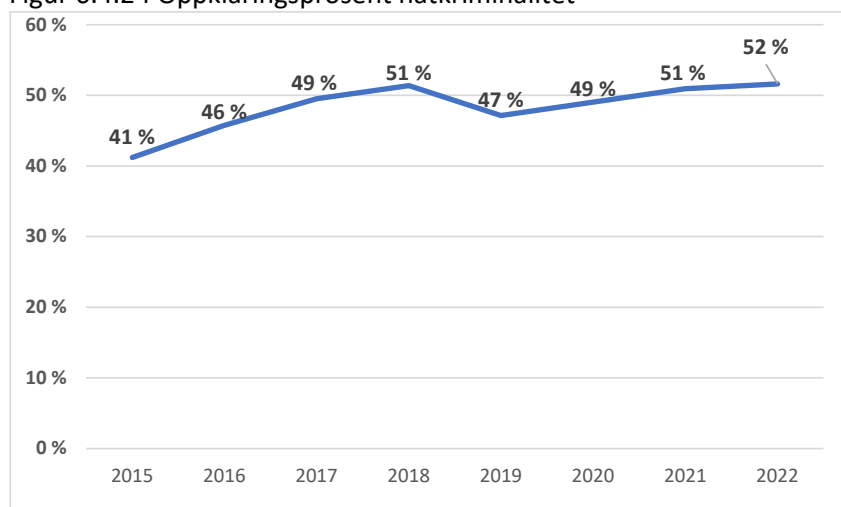
Kilde: Pal for Strasad

Ser man på noen av de særlig prioriterte seksuallovbruddene, som eksempelvis *voldtektssakene*, hadde disse i 2022 en oppklaringsprosent på 28 prosent. Det er over tid registrert en lav oppklaringsprosent i disse sakene. I 2022 ses en klar nedgang sammenlignet med foregående år. Den oppklaringsprosenten som nå ses er den laveste som er registrert siden 2013. Antallet avgjorte voldtektssaker har i perioden 2013 til 2020 økt relativt mye dvs. fra 1 181 saker i 2013 til 1 765 saker i 2020. Fra 2021 registreres imidlertid en reduksjon, og det er i 2022 fattet 1 553 avgjørelser. Voldtektssakene er ofte svært utfordrende å oppklare da det er få vitner til hendelsene og mistenktes og fornærmedes forklaringer om situasjonen i mange saker står imot hverandre. Det er uklart hva som er årsakene til den nedgangen som nå registreres. Dette er saker som ofte blir gjenstand for klage fra fornærmedes bistandsadvokat og sakene får med dette en ekstra vurdering og kvalitetssikring av høyere påtalemyndighet.

Voldtekt av barn under 14 år (straffeloven 2005 §§ 299-301) og *seksuell omgang med barn under 14 år* (straffeloven 1902 § 195) er en annen sakskategori innen seksuallovbruddene som skal gis særlig prioritet. Det registreres gjennomgående en høy oppklaringsprosent for disse sakene. Den var i 2022 på 69 prosent, og har i perioden 2013 til 2022 variert mellom 69 og 77 prosent. I saker om *seksuell omgang med barn mellom 14-16 år* var oppklaringsprosenten 78 prosent både i 2021 og 2022. Som figur 6.4.2 e viser har den tidligere år ligget noe over dette. En stadig større andel av seksuallovbruddene hvor barn er fornærmet er knyttet til bruk av internett, noe som setter nye krav til politiets metoder, utstyr og kompetanse og som kan gjør oppklaringen av sakene mer krevende.

Saker vedrørende brudd på straffelovens bestemmelser om *hatkriminalitet* (straffeloven §§ 185-186) har i gjennomsnitt en oppklaringsprosent på 52 prosent. For disse sakene registreres en viss oppgang de siste årene og resultatet i 2022 er det høyeste som er registrert siden 2015.

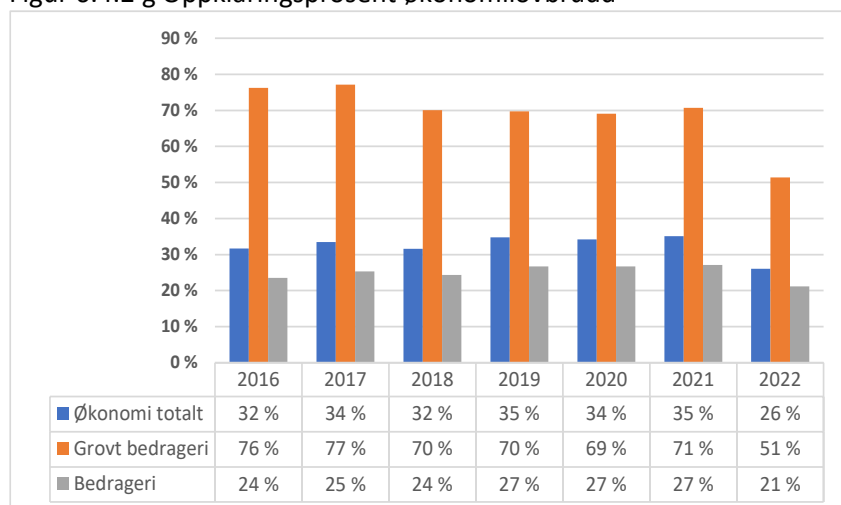
Figur 6.4.2 f Oppklaringsprosent hatkriminalitet

Kilde: Pal for Strasak

Økonomilovbruddene hadde i 2022 en oppklaringsprosent på 26 prosent. Dette er en klar nedgang fra foregående år hvor den har ligget mellom 32 og 35 prosent (2016-2021)²⁴. 32 prosent av økonomisakene er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014), mens 7 prosent er henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058). En langt større andel økonomisaker enn hva som registreres for øvrige lovbrudd henlegges på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingsskapasitet (kode 078 og 025) eller med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det er begått straffbart forhold (kode 010 og 106). I 2022 ble 21 prosent av sakene henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingsskapasitet (kode 025 og 078), mens 16 prosent ble henlagt med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøkes om det er begått straffbart forhold (kode 010 og 106).

Figur 6.4.2 g Oppklaringsprosent økonomilovbrudd

Kilde: Pal for Strasak

²⁴ Fra høsten 2015 ble alminnelige bedragerier, som tidligere hadde vært tilordnet vinningslovbrudd, tilordnet økonomilovbrudd. Dette er årsakene til at det kun ses på oppklaringsprosent fra 2016.

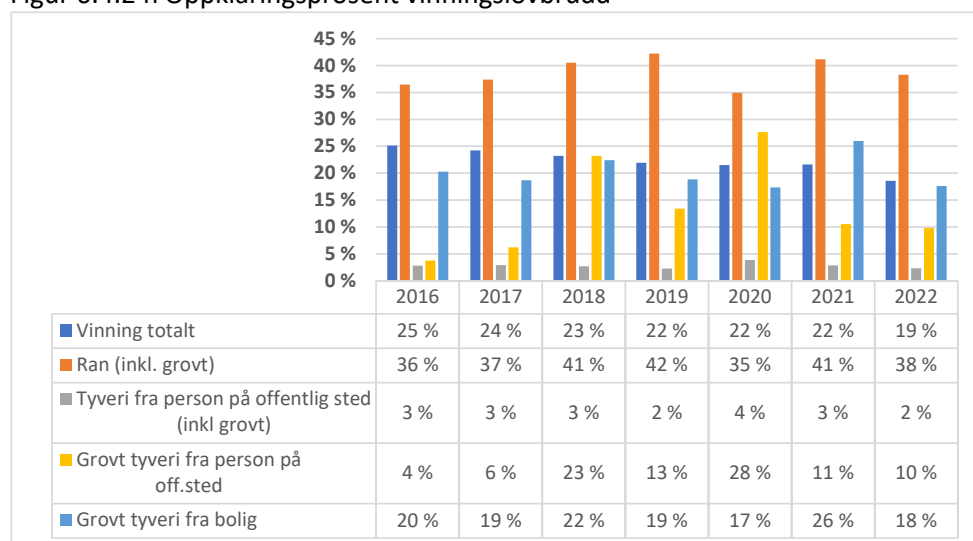
Som anført i vår rapport for andre tertial 2022 er en økende andel av økonomilovbruddene bedragerier. Dette er en sakstype som varierer i kompleksitet, men som i stadig større grad er preget av profesjonelle aktører som benytter kunstig intelligens ved gjennomføringen av lovbruddene. Andelen anmeldte bedragerisaker som ble registrert med IKT-modus var i 2021 på 47 prosent, mens den i 2022 er økt til 69 prosent. I 2022 var oppklaringsprosenten for bedragerisaker registrert med IKT-modus 21 prosent, mens den for saker uten IKT-modus var 31 prosent. En større andel saker registrert med IKT modus ble henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014) enn saker uten IKT-modus.

Bedrageriene utgjorde en stor andel av de påtaleavgjorte økonomilovbruddene i 2022, og den lave oppklaringsprosenten som registreres for disse sakene bidrar i stor grad til den nedgangen som nå registreres totalt sett for økonomilovbruddene. 8,2 prosentpoeng av nedgangen fra 2021 til 2022 kan tilskrives bedrageriene.

Oppklaringsprosenten for de grove bedrageriene er vesentlig høyere enn for simple bedrageri, dvs. 51 prosent i 2022, men også her registreres en markant nedgang fra tidligere år. En årsak til nedgangen i oppklaringsprosenten for økonomilovbruddene er åpenbart politiets kapasitet til å behandle sakene, og den økte profesjonaliseringen som ses hos gjerningspersonene og som vanskeliggjør en oppklaring.

Vinningslovbrudd er en kriminalitetstype som i antall har økt de siste årene. Fra 2021 til 2022 er antallet påtaleavgjorte saker økt med 22,6 prosent, og med 9,1 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for 2018-2021. Erfaringsmessig er dette en kriminalitetstype som har hatt lav oppklaringsprosent. Fra 2016 til 2021 registreres en nedgang fra 25 til 22 prosent, mens det fra 2021 til 2022 registreres en ytterligere nedgang til 19 prosent, jf. figur 6.4.2 h. En stor andel av vinningslovbruddene, dvs. 66 prosent, ble i 2022 henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014). 5 prosent ble henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058), mens 4 prosent av sakene ble henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet (kode 025 og 078).

Figur 6.4.2 h Oppklaringsprosent vinningslovbrudd

Kilde: Pal Strasak

Som figur 6.4.2 h viser varierer oppklaringsprosenten mellom de ulike sakskategoriene også for vinningslovbruddene. *Ran* (inkl. grovt ran), som er blant de alvorlige vinningslovbruddene, hadde i 2022 en oppklaringsprosent på 38 prosent. Siden 2016 har oppklaringsprosenten for disse saken variert mellom 35 og 42 prosent.

Grovt tyveri fra bolig hadde en oppklaringsprosent på 18 prosent. Dette er kriminalitet som skaper stor utrygghet og oppleves svært belastende for mange fornærmede, og som derfor bør gis oppmerksomhet.

Grovt tyveri fra person på offentlig sted hadde i 2022 en oppklaringsprosent på 10 prosent, mens den for alle tyverier fra person på offentlig sted var nede på kun 2 prosent. Antall påtaleavgjørelser knyttet til tyveri fra person på offentlig sted hadde en markant nedgang i 2020 og 2021, men har i 2022 økt betydelig, dvs. fra 13 099 saksavgjørelser i 2021 til 23 562 i 2022. Det store antall saksavgjørelser og den lave oppklaringsprosenten for denne sakskategorien har i stor grad bidratt til nedgangen totalt sett registreres for vinningslovbruddene i 2022. En vesentlig årsak til den lave oppklaringsprosenten i sakene er at anmeldelsene i liten grad inneholder opplysninger om eventuelle gjerningspersoner eller andre opplysninger som eksempelvis tid og stede som kan bidra til å oppklare sakene.

Mange av vinningslovbruddene omtales gjerne som "hverdagskriminalitet" som i stor grad rammer folk flest. En svært lav oppklaringsprosent for disse sakstypene kan over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet.

6.4.3. Enkelte sakstypers påvirkning på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen

Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen påvirkes av kriminalitetsutviklingen, herunder endringer i de ulike kriminalitetstypenes omfang og oppklaringsprosent. Noen sakstyper vil ut fra sin andel av påtaleavgjorte saker og endret oppklaringsprosent ha større effekt enn andre på oppklaringsprosenten totalt sett, jf. tabell.6.4.3.

Tabell 6.4.3 Kriminalitetstypenes påvirkning på oppklaringsprosenten

Kriminalitetstype	Antall påtaleavgj. 2022	Prosent endring 2021-22	Oppkl.pst 2022	Prosentpoeng endring 2021-22	Effekt på samlet oppkl.pst
Vinning	105 382	22,6 %	19 %	-3,0	- 2,47
Økonomi	27 895	11,0 %	26 %	-9,0	- 0,81
Narkotika	17 948	-22,1 %	66 %	-3,7	- 0,69
Vold	30 924	5,4 %	52 %	-2,8	- 0,24
Seksuallovbrudd	7 018	-11,0 %	54 %	-3,3	- 0,11
Miljø	2 126	-24,7 %	56 %	-3,8	- 0,07
Skadeverk	19 338	-2,1 %	17 %	-1,5	- 0,06
Trafikk	54 818	3,8 %	83 %	-1,2	0,05
Annen	38 573	-1,6 %	65 %	0,4	- 0,04
Arbeidsmiljø	695	-17,5 %	54 %	-13,3	- 0,02
Totalsum	304 717	6,3 %	44 %	-4,5	- 4,53

Kilde: Pal for Strasak

Som nevnt foran var oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen i 2022 på 44 prosent, noe som innebærer en nedgang på 4,5 prosentpoeng fra 2021.

Som tabellen viser har utviklingen innen vinningslovbruddene hatt størst negativ effekt på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen fra 2021 til 2022. Dette skyldes at kriminalitetstypen utgjør en stor andel av de påtaleavgjorte sakene, og at antall påtaleavgjørelser innen denne kriminalitetstypen har økt med 22,6 prosent fra 2021 til 2022. Samtidig har oppklaringsprosenten gått ned med 3 prosentpoeng fra 2021 til 2022. Samlet sett medfører utviklingen innen vinningslovbruddene en nedgang på 2,47 prosentpoeng i oppklaringsprosent for den samlede saksporteføljen. Dette er 55 prosent av den samlede nedgangen.

Også utviklingen innen kriminalitetstypen økonomi har en relativ stor effekt på oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen. Antall påtaleavgjorte saker innen denne kriminalitetstypen har gått ned med 11 prosent fra 2022 samtidig som oppklaringsprosenten er gått ned med 9 prosentpoeng, noe som i hovedsak skyldes utviklingen i bedragerisakene. Dette gir en negativ effekt på 0,81 prosentpoeng for oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen.

Også narkotikalovbruddene har en relativ stor betydning for den reduksjon som nå registreres for oppklaringsprosenten. Antall påtaleavgjørelser innen denne kriminalitetstypen er redusert med hele 22,1 prosent fra 2021 til 2022, samtidig som oppklaringsprosenten er redusert med 3,7 prosentpoeng. Endringene innen narkotikalovbruddene gir en samlet effekt på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen på 0,69 prosentpoeng.

6.4.4. Oppklaringsprosenten i politidistriktene

Som tabell 6.4.4 viser varierer oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen og for de ulike kriminalitetstypene i politidistriktene. Når det gjelder den totale saksporteføljen varierer oppklaringsprosenten fra 62 prosent i Finnmark til 32 prosent i Oslo. De store forskjellene for den totale saksporteføljen kan i stor grad forklares med ulike kriminalitetsbilder i distriktene, ressurser, demografi, befolkningssammensetning osv. Eksempelvis skyldes Oslos lave oppklaringsprosent for den totale saksporteføljen i vesentlig grad at distriktet har en stor andel vinningslovbrudd med svært lav oppklaringsprosent.

Tabell 6.4.4 Oppklaringsprosent i politidistriktene totalt og ulike kriminalitetstyper 2022

Kriminalitetstyper	Landet som helhet	Oslo	Øst	Innlandet	Agder	Sør-Vest	Vest	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finnmark
Annen	65 %	62 %	63 %	70 %	62 %	62 %	68 %	72 %	64 %	66 %	73 %	72 %
Arbeidsmiljø	54 %	38 %	55 %	29 %	45 %	62 %	73 %	53 %	57 %	60 %	33 %	73 %
Miljø	56 %	38 %	57 %	76 %	63 %	40 %	48 %	67 %	59 %	62 %	69 %	58 %
Narkotika	66 %	63 %	76 %	65 %	68 %	56 %	63 %	76 %	62 %	52 %	70 %	66 %
Seksuallovbrudd	54 %	51 %	51 %	53 %	40 %	53 %	56 %	57 %	60 %	65 %	55 %	51 %
Skadeverk	17 %	9 %	20 %	23 %	21 %	15 %	16 %	26 %	14 %	29 %	39 %	20 %
Trafikk	83 %	81 %	83 %	88 %	82 %	83 %	79 %	88 %	83 %	85 %	89 %	83 %
Vinning	19 %	13 %	23 %	20 %	19 %	18 %	22 %	34 %	17 %	23 %	27 %	25 %
Vold	52 %	44 %	52 %	57 %	55 %	50 %	49 %	66 %	51 %	55 %	58 %	60 %
Økonomiundersøkkelsessaker)	26 %	18 %	24 %	36 %	24 %	20 %	30 %	24 %	27 %	32 %	31 %	36 %
	44 %	32 %	49 %	55 %	43 %	41 %	46 %	61 %	43 %	54 %	60 %	62 %

Kilde: JUS 319

Variasjonene innen de ulike kriminalitetstypene er vanskeligere å forklare, men kan foruten de foran nevnte årsakene også skyldes organisering, ressursinnsats og kompetanse i distriktene.

6.4.5. Vurderinger

Som anført i riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2022 er det et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring, da politiets evne til å oppklare lovbrudd er viktig for at den reaktive innsatsen som straffesaksbehandlingen representerer skal få individual- og allmennpreventiv effekt. Samtidig vil en ansvarliggjøring av de skyldige bak begåtte lovbrudd være av stor betydning for de fornærmede og andre involverte i straffesakene.

Som vist foran var det i 2022 en nedgang i oppklaringsprosenten for alle kriminalitetstypene, med unntak for kriminalitetstypen *annen*. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen har ikke vært lavere enn det som nå registreres. For noen av kriminalitetstypene er det over tid registrert tendenser til nedgang, men den utvikling som ses i 2022 er langt mer markant enn det som er registrert tidligere. Samtidig er det grunn til å understreke at oppklaringsprosenten, som vist foran, fremdeles er høy for flere sentralt prioriterte saks kategorier.

Det er vanskelig å påpeke noen entydige årsaker til den reduksjon som nå registreres på en rekke saksområder. En viktig grunn for den endringen som ses for den totale saksporteføljen er et endret kriminalitetsbildet med eksempelvis en økt andel økonomi- og vinningssaker, som i stor grad henlegges.

Som redegjort for er det store variasjoner i oppklaringsprosenten for de ulike kriminalitetstypene. Dette skyldes i stor grad forholdenes art. Noen forhold som er avdekket gjennom politiets eller andre kontrollmyndigheters virksomhet vil ofte være oppklart idet de anmeldes. Typiske eksempler på dette er, som nevnt foran, mange trafikksaker og mindre grove narkotikaforhold. Andre forhold krever en omfattende etterforskning hvor flere hypoteser om hva som kan ha skjedd eller hvem som kan ha begått lovbruddene må undersøkes. I andre saker kan bevisbildet være vanskelig fordi de involverte ikke ønsker å

forklare seg. Dette er noe man ofte erfarer i mishandlingsaker. Andre grunner til at det kan være vanskelig å avdekke hva som faktisk har skjedd kan skyldes at de involverte har vært påvirket og slik er lite konsise på hva som har skjedd. Dette er noe som ofte oppleves ved utelivsvold.

En utvikling som ses innen flere kriminalitetstyper er at IKT benyttes som "verktøy" for å begå de kriminelle handlingene. Dette er en utvikling som blant annet ses innen seksuallovbruddene hvor nettovergrep mot barn har hatt en stor økning i den senere tid. Videre ses det samme innen bedragerisakene. En effektiv etterforskning av saker hvor IKT er benyttet krever teknisk utstyr, nye arbeidsmetoder og personell med særlig kompetanse. Uten dette vil det være krevende å oppklare sakene.

Interne forhold i politidistriktene knyttet til organisering, samhandling, ressursinnsats og kompetanse ved håndteringen enkelte lovbrudd er forhold av annen karakter som kan være av betydning for oppklaringen av lovbrudd. Andre forhold som kan spille inn er de involverte i straffesakens samhandling med og tillit til politiet. Er det eksempelvis blitt mer utfordrende enn tidligere å finne vitner som vil forklare seg, eller er det forhold knyttet til vitnenes kultur og bakgrunn som tilsier at f.eks. avhørene må tilrettelegges på en annen måte? Et annet forhold som kan påvirke oppklaringsprosenten er den stadig større bruken av nettbaserte anmeldelser. Det bør ses på om denne anmeldelsesformen i tilstrekkelig grad ivaretar det informasjonsbehov som kreves for å kunne igangsette en effektiv etterforskning.

Statsadvokatene har gjennom sin enkeltsaksbehandling og fagledelse stor innsikt i straffesaksbehandlingen i politidistriktene. De påpeker ikke noen entydig årsak til den utviklingen som nå registreres, men er relativt samstemte i at de straffesakene som hører inn under statsadvokatenes tiltalekompetanse og oversendes dem for enkeltsaksbehandling i det vesentlige er behandlet med tilfredsstillende kvalitet. Samtidig gir de inntryksbasert uttrykk for at etterforskningen har blitt bedre i de senere år og at både etterforskerne og påtaleansvarlige gjennom økt utdanning og årlige opplæringstilbud samt aktiv fagledelse holder et godt kompetansenivå.

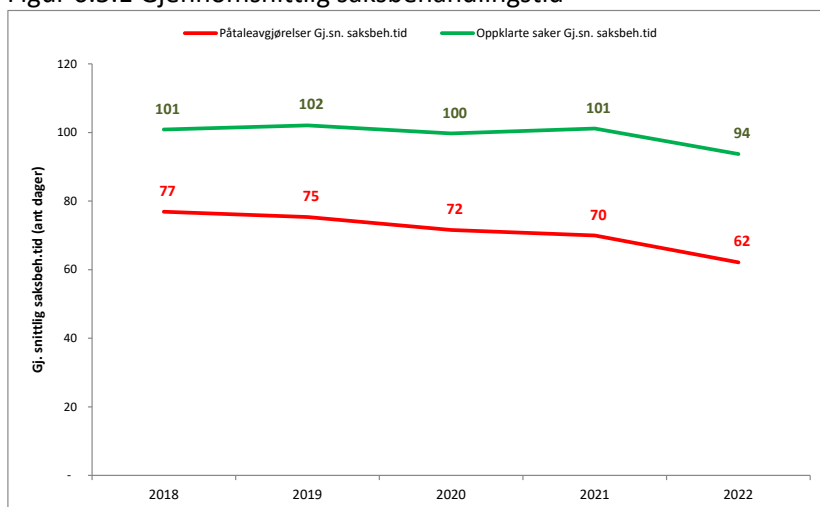
Årsakene til den utviklingen som ses for oppklaringsprosenten innen en rekke saksområder er som anført uklar og utviklingen bør følges fremover.

6.5. Saksbehandlingstid

6.5.1. Saksbehandlingstiden for den totale saksporføljen

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden fra anmeldelse og frem til påtaleavgjørelse er for alle påtaleavgjorte saker redusert fra 70 dager i 2021 til 62 dager i 2022, mens den for de oppklarte sakene er redusert fra 101 dager i 2021 til 94 dager i 2022.

Figur 6.5.1 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Kilde: JUS 309

Den saksbehandlingstiden som nå registreres er så vidt man kjenner til den laveste som er registrert for den totale saksporteføljen.

6.5.2. Saksbehandlingstiden for ulike kriminalitetstyper og saks kategorier

Som tabell 6.5.2 viser er det store variasjoner i gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de ulike kriminalitetstypene, noe som blant annet har sammenheng med gitte prioriteringer og at kompleksiteten og bevisbildet i sakene varierer.

Tabell 6.5.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker fordelt på kriminalitetstyper

Kriminalitetstype	2018	2019	2020	2021	2022	Endr. 2021-2022	Endr. 2022 mot gj.sn. 2018-2021	Utvikling
Annen	91	92	98	94	91	-2,8	-2,8	
Arbeidsmiljø	301	300	321	286	285	-1,3	-17,2	
Miljø	129	144	108	97	114	16,3	-3,3	
Narkotika	100	101	107	121	114	-7,0	8,9	
Seksuallovbrudd	208	243	204	154	178	23,9	-26,0	
Skadeverk	115	112	104	106	103	-2,9	-6,0	
Trafikk	69	66	64	66	66	-0,2	-0,6	
Vinning	96	83	89	89	78	-10,8	-11,1	
Vold	129	126	132	117	116	-1,4	-10,5	
Økonomi	193	224	199	248	203	-45,4	-12,9	
Sum (ekskl. undersøkelsessaker)	101	102	100	101	94	-7,4	-7,2	

Kilde JUS 319

Som figuren viser er det lengst saksbehandlingstid for oppklarte saker tilordnet kriminalitetstypen *arbeidsmiljø*. Den var i 2022 på 285 dager, noe som er tilnærmet likt med 2021 da den var 286 dager. Også *seksuallovbruddene* har relativt sett en lang saksbehandlingstid, og vi registrerer her en økning fra 154 dager i 2021 til 178 dager i 2022. *Økonomilovbruddene* utmerker seg også med lang saksbehandlingstid. Den var i 2022 på 203 dager, mens den i 2021 var 248 dager.

Voldslovbruddene har tilnærmet samme saksbehandlingstid i 2021 og 2022 dvs. på henholdsvis 117 og 116 dager for de oppklarte sakene. Dette er lavere enn i perioden 2018-2020 hvor den lå mellom 129 og 132 dager. Det har for en del voldslovbrudd tidligere vært satt særskilte frister. At disse nå er tatt bort innebærer som nevnt ingen nedprioritering av sakene, og det er i riksadvokaten mål- og prioriteringsrundskriv for 2022 forutsatt at saksbehandlingstiden fortsatt skal søkes reduseres

Trafikk- og vinningslovbrudd er de to kriminalitetstypene med lavest saksbehandlingstid for de oppklarte sakene. En stor andel av trafiklovbruddene er enkle å oppklare, da de som nevnt ofte er oppklart gjennom politiets egen kontrollinnsats, og det i liten grad er behov for ytterligere etterforskning. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de oppklarte trafikksakene var i 2022 66 dager, noe som er tilnærmet samme nivå som i perioden 2018 til 2022. Når det gjelder vinningslovbruddene har saksbehandlingstiden for disse blitt gradvis redusert i samme periode. Den var i 2018 på 96 dager, mens den i 2022 er nede på 78 dager for de oppklarte saker.

6.5.3. Saksbehandlingstiden i saker med mistenkte under 18 år

Fristen for behandling av saker hvor gjerningspersonen er under 18 år følger av straffeprosessloven § 249 annet ledd. Som hovedregel skal sakene etterforskes og påtaleavgjøres innen 42 dager etter at vedkommende ble ansett som mistenkt eller siktet i saken, jf. punkt 7.1.

Tabell 6.5.3 Mistenkte under 18 år

	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 2021-22*	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
Antall forhold med frist, i alt	16 364	17 529	16 919	16 665	16 956	1,7 %	0,5 %
Gj.sn. saksbehandlingstid, alle forhold	55	52	46	41	43	2,1	-5,8
Gj.sn. saksbehandlingstid, oppklarte forhold	50	46	41	37	38	1,3	-5,2
Oppklaringsprosent	82 %	81 %	81 %	81 %	81 %	0,5	0,0
Andel innenfor frist**	65 %	70 %	72 %	71 %	70 %	-0,6	

Kilde: JUS 613 og PSV

Som tabellen viser er det i 2022 påtaleavgjort noen flere forhold med gjerningspersoner under 18 år enn i 2021. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for de oppklarte sakene er i 2022 38 dager mot 37 dager i 2021. 70 prosent av sakene er behandlet innen fastsatt frist.

6.5.4. Saksbehandlingstiden i politidistriktene

Saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen i politidistriktene varierer fra 76 dager i Troms politidistrikt til 119 i Sør-Vest politidistrikt for de oppklarte sakene. Som for oppklaringsprosenten vil den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden påvirkes av kriminalitetsbildet i politidistriktene så vel som prioriteringer, ressursinnsats mv. på straffesaksområdet.

Tabell 6.5.4 Saksbehandlingstid politidistriktene oppklarte saker

	2018	2019	2020	2021	2022	Utvikling
Oslo	100	98	79	75	80	
Øst	101	107	102	108	85	
Innlandet	81	97	89	124	82	
Sør-Øst	111	110	115	112	119	
Agder	91	88	95	102	90	
Sør-Vest	100	119	131	117	114	
Vest	129	102	111	103	96	
Møre og Romsdal	83	93	88	80	78	
Trøndelag	87	90	95	89	97	
Nordland	91	104	94	102	99	
Troms	87	89	83	78	76	
Finnmark	117	108	84	95	93	
Hele landet (inkl særorgan)	101	102	100	101	94	

Kilde: JUS319

6.5.5. Vurderinger

Straffeprosessloven § 226 fjerde ledd fastslår at etterforskningen skal gjennomføres så snart som mulig slik at ingen unødig utsettes for mistanke eller ulempe. Kort saksbehandlingstid er en sentral kvalitetsmarkør for straffesaksbehandlingen i politiet jf. riksadvokatens rundskriv 3/2018 *Kvalitetsrundskrivet*. I mange saker kan en hurtig behandling også bidra til høy oppklaring da det ofte er lettere å opplyse en sak som nettopp har funnet sted. Samtidig vil en rask og intensiv etterforskning bidra til ressurseffektivitet, fordi de ansvarlige for saksbehandlingen slipper å bruke unødig tid på stadig å måtte sette seg inn i sakene.

Det skal tilstrebes en særlig kort saksbehandlingstid innen de sentralt prioriterte sakene, i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse av eller opphør av tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, samt i saker om prøveløslatelse fra forvaring. Tilrettelagte avhør skal tas til rett tid, og det skal være god fremdrift i alle saker hvor barn er fornærmet også etter at tilrettelagte avhør er gjennomført.

Den utviklingen som registreres for saksbehandlingstiden er som utgangspunkt positiv. Det er viktig at den positive utvikling som her registreres opprettholdes gjennom blant annet rutiner som sikrer god porteføljestyling, og at etterforskningen allerede fra initialfasen målrettes og styres gjennom aktiv bruk av etterforskningsplaner. Noe av den nedgangen som nå registreres for saksporteføljen totalt sett må tilskrives den nedarbeidelsen av restanser som har foregått i den senere tid. Fortsatt god kontroll på restansene er en forutsetning for fortsatt å holde saksbehandlingstiden nede.

Den utviklingen som er registrert for vinningslovbruddene har i stor grad påvirket saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen. Vinningssakene har som tidligere anført økt i antall samtidig som det har vært en klar nedgang i saksbehandlingstiden for disse lovbruddene. Siden disse sakene utgjør en stor andel av de påtaleavgjorte sakene vil endringer i kriminalitetstypen ha relativt store betydning på saksbehandlingstiden totalt sett.

Selv om utviklingen som registreres for saksbehandlingstiden er positiv finner man grunn til å minne om at hensynet til oppklaring av sakene alltid går foran kravet om kort saksbehandlingstid. Dersom etterforskningen eller påtalebehandlingen tilsier at det er nødvendig med ytterligere innsats i en sak for å sikre at denne er tilstrekkelig opplyst skal dette prioriteres foran en kort saksbehandlingstid.

6.6. Saker under arbeid/restanser

6.6.1. Saker under arbeid

Totalt antall saker under arbeid i politidistriktene er redusert gjennom perioden 2018 til 2022, og er ved utgangen av 2022 på 108 703 saker. Dette er en nedgang på 2,9 prosent sammenlignet med 2021 og 20,7 prosent i forhold til gjennomsnittet i perioden 2018-2021.

Tabell 6.6.1 a Antall saker under arbeid

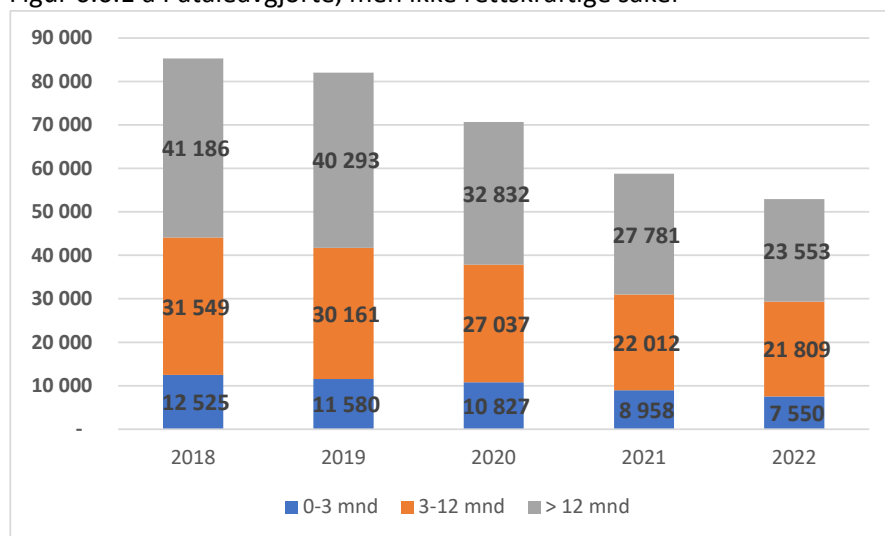
	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent endring 2021-22	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
Ikke påtaleavgjort	71 816	69 601	56 781	53 224	55 791	4,8 %	-11,2 %
0-3 mnd	31 081	30 413	26 513	25 752	26 754	3,9 %	-5,9 %
3-12 mnd	32 552	30 599	24 057	21 583	23 125	7,1 %	-15,0 %
> 12 mnd	8 183	8 589	6 211	5 889	5 912	0,4 %	-18,1 %
Påtaleavgjort, ikke rettskraftig	85 260	82 034	70 696	58 751	52 912	-9,9 %	-28,7 %
0-3 mnd	12 525	11 580	10 827	8 958	7 550	-15,7 %	-31,2 %
3-12 mnd	31 549	30 161	27 037	22 012	21 809	-0,9 %	-21,2 %
> 12 mnd	41 186	40 293	32 832	27 781	23 553	-15,2 %	-33,7 %
TOTALT	157 076	151 635	127 477	111 975	108 703	-2,9 %	-20,7 %

Kilde: JUS089²⁵

Nedgangen fra 2021 til 2022 skyldes en nedgang i antall *påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker*. Det er særlig påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker mellom 0-3 måneder og eldre enn 12 måneder som er redusert dvs. med henholdsvis 15,7 og 15,2 prosent. Sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2018 til 2021 er nedgangen på 31,2 prosent for sakene mellom 0-3 måneder og 33,7 prosent for sakene eldre enn 12 måneder. I gruppen saker mellom 3-12 måneder er antallet tilnærmet det samme som ved utgangen av 2021, mens det også for denne gruppen registreres en klar nedgang fra gjennomsnittet i perioden 2018 til 2021 dvs. en nedgang på 21,1 prosent.

²⁵ JUS089 inneholder også undersøkelsessaker

Figur 6.6.1 a Påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker

Kilde: JUS089

Størsteparten av de påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige sakene er avgjort med tiltalebeslutning. Det er naturlig at disse sakene, samt sakene avgjort med siktelse (tilståelsesdom), på grunn av berammelsestid i domstolene og frister for rettskraft blir i systemet en tid etter at de er påtaleavgjort. Som tabellen viser har det vært en klar nedgang i antall foreleggsaker. Også dette er saker, som det på grunn av vedtakelsesfrister, tar noe tid før blir endelig avgjort.

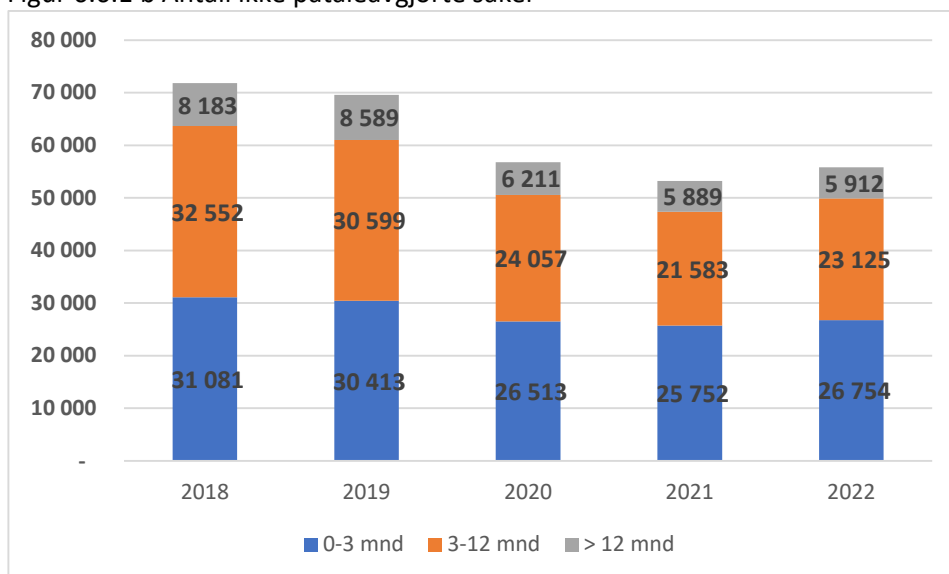
Tabell 6.6.1 b Antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker fordelt på påtaleavgjørelser

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent endring 2021-22	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
40 Forelegg	24 317	23 616	18 705	15 926	13 182	-17,2 %	-36,1 %
41 Siktelse (Tilståelsesdom)	11 245	10 258	8 185	6 420	6 156	-4,1 %	-31,8 %
42 Tiltalebeslutning	46 635	45 231	40 754	34 426	31 470	-8,6 %	-24,6 %
43 Påtaleunntatelse	3 027	2 882	3 036	1 938	2 077	7,2 %	-23,7 %
Totalsum	85 224	81 987	70 680	58 710	52 885	-9,9 %	-28,7 %

Kilde: Pal for Strasak/Monitor

Antall *ikke påtaleavgjorte saker* dvs. saker som er under etterforskning eller påtalebehandling viser i alle undergrupper en økning fra 2021 til 2022. Totalt har disse sakene økt med 4,8 prosent fra 2021 til 2022. Sett opp mot gjennomsnittet i perioden 201-2021 registreres imidlertid også her en klar nedgang, dvs. en nedgang på 11,2 prosent, jf. tabell 6.6.1 a.

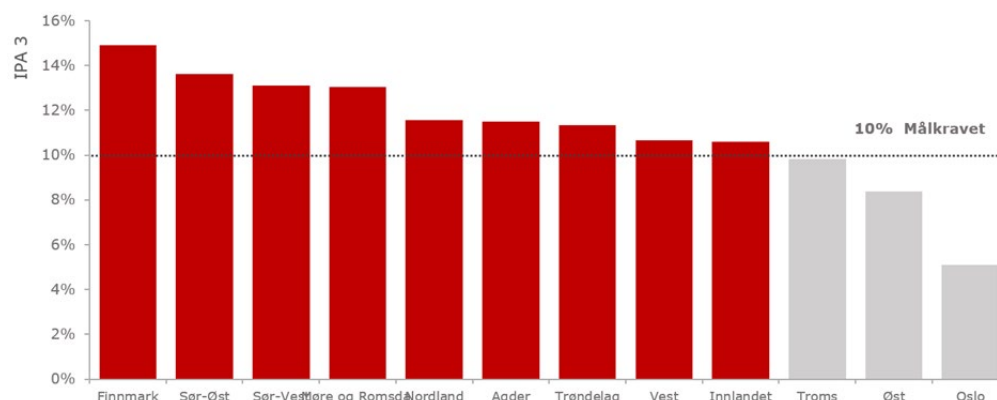
Figur 6.6.1 b Antall ikke påtaleavgjorte saker

Kilde: JUS089

Ser man på antall saker under etterforskning og påtalebehandling eldre enn 3 måneder (IPA 3), dvs. saker definert som restanser i politiet, er det fremdeles en hovedvekt av distriktene som ikke har nådd målkravet. Oslo og Øst politidistrikt utmerker seg med resultater godt under måltallene og resultatene i disse distriktene påvirker i stor grad resultatene totalt sett.

Figur 6.6.1 c Måloppnåelse restanser i politidistriktene

Kilde: POD

6.6.2. Vurderinger

Få restanser er en forutsetning for å oppnå kort saksbehandlingstid. I riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2022 anføres det at *"en sunn restanseportefølje har ikke for stort volum, overvekt av for mange gamle saker, for mange alvorlige saker eller saker som kun krever mindre arbeid for å ferdigstilles."*

Utviklingen for beholdningen av påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker er positiv. Utviklingen antas å skyldes færre positive påtaleavgjørelser i 2022, men må også tilskrives en aktiv styring og prioritering av saksporteføljen, herunder rutiner for å følge opp eksempelvis

ikke vedtatte forelegg og tiltalebeslutninger slik at disse raskt oversendes domstolene for behandling.

Restansene er nå redusert slik at de for landet som helhet ligger innenfor de mål som Politidirektoratet har satt om at den totale andelen *ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder* skal være lavere enn 10 prosent, og at andelen ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder skal være lavere enn 2 prosent. Resultatoppnåelsen er imidlertid som vist foran ulik i politidistriktene og årsaken til de lave restansene for landet som helhet skyldes i vesentlig grad resultatene i Oslo- og Øst politidistrikt.

Den utviklingen som registreres med en økning i antall *ikke påtalebehandlede saker* må følges nøye, da en større portefølje av saker er krevende å håndtere og kan gi negative konsekvenser for politiets muligheter for å oppklare sakene. Over tid vil dette også kunne gi økt saksbehandlingstid. Utviklingen antas i noen grad å skyldes at antall anmeldelser har økt. Skal man forhindre økte restanser og lengre saksbehandlingstid må utviklingen i saksporteføljen følges nøye og porteføljen må aktivt styres i tråd med gitte prioriteringer og fastsatte restansekrav.

6.7. Inndragning

Inndratt beløp gikk noe ned i 2022 sammenlignet med 2021. (Inndratt beløp i 2020 er ekstraordinært på grunn av en større narkotikasak.) Statistikken vil kunne påvirkes av enkeltsaker slik at det av den grunn må kunne påregnes variasjoner fra år til år.

Inndragningstallene må videre sees i sammenheng med erstatningsbeløp, som også er en del av fratakelse av utbytte fra straffbare handlinger.

Vi ser en positiv trend ved at antall inndragningssaker har økt fra 2021. Inndragningsenheten ved ØKOKRIM driver pågående kompetanseheving i politidistriktene, og det er mer fokus og bevissthet på inndragning i politiet. Inndragningsspesialistene har en viktig rolle i dette, og det er en forventning om fortsatt økning i antall saker.

Det bemerkes at tallene for rettskraftig inndragning ikke gir så godt bilde av nå-situasjon. Det vil ta flere år fra en sak starter til det foreligger rettskraftig inndragning. Effekten av de tiltakene som er satt i gang vil bedre gjenspeile seg i tallene for sikring, og her ser vi en økning i antall beslag og heftelser, herunder sikret verdi.

Tabell 6.7 Inndragning

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent-endr. mot 2021	Prosent-endr. mot gj.snitt 2018-2021
Utbytte (§34, §67)	1 738	1 297	1 110	863	1 098	27,2	-12,3
Utvidet (§34a, §68)	79	70	116	141	127	-9,9	25,1
Gjenstand (§35, §69)	7 251	7 424	6 762	7 155	8 244	15,2	15,3
Sum, antall inndragninger	9 068	8 791	7 988	8 159	9 469	16,1	11,4
Beløp i mill. kr	112,4	197,2	979,4	184,1	177,8	-3,4	-51,7

Kilde: PSV Monitor, pr.

18.01.2022

6.8. Tilrettelagte avhør

Når barn under 16 år²⁶ eller andre særlig sårbare²⁷ er vitner eller fornærmede i straffesaker skal avhørene gjennomføres som tilrettelagte avhør i tråd med straffeprosessloven §§ 239-239f. I saker som gjelder seksuallovbrudd og bestemte typer voldslovbrudd er det lovbestemt at slike avhør skal gjennomføres ved Statens barnehus, men det kan også gjennomføres i andre typer straffesaker dersom hensynet til vitnet eller fornærmede tilsier det. Avhengig av ulike kriterier for fristberegning skal avhøret som hovedregel skje innen 1-3 uker fra barnet eller den særlig sårbare får status som vitne eller fornærmet i straffesaken.

I 2022 ble det gjennomført 4 164 tilrettelagte avhør totalt, hvorav 3 946 var førstegangs- eller supplerende avhør og dermed fristbelagt. I tillegg til avhør med frist ble det gjennomført 218 tilrettelagte avhør uten frist (fortsettende avhør). Av de fristbelagte avhørene ble 1 849 gjennomført innen lovpålagt frist, hvilket tilsvarer en andel på 47 prosent. 313 av avhørene som ble gjennomført utenfor frist ble gjennomført innen tre dager etter fristdato. Median fristbrudd var 13 dager.

Flere distrikter rapporterer at det er svært krevende å overholde fristkravene til tilrettelagte avhør. For distrikter som har lang reisevei til barnehus krever slike avhør omfattende planlegging og et betydelig ressursuttak. Distriktene rapporterer også at de har måttet prioritere mellom å gjennomføre tilrettelagte avhør innenfor frist, eller håndtere andre akutte, alvorlige pågående saker hvor barn blir utsatt for vold eller overgrep.

Flere distrikter har gjennomført ulike tiltak knyttet til vurderingen av hvilke saker det skal gjennomføres tilrettelagte avhør i. Enkelte distriktene har gitt uttrykk for at de kan ha gjennomført tilrettelagte avhør i flere saker enn det som er påkrevet. Nedgangen i antall tilrettelagte avhør fra i fjor kan tyde på at distriktene har blitt mer selektive i denne vurderingen.

²⁶ I saker som gjelder incest, søskenincest eller seksuell omgang mellom andre nærstående skal også avhør av barn mellom 16-18 år som hovedregel gjennomføres på et barnehus.

²⁷ Særlig sårbare er i stprl. § 239 definert som personer med psykisk utviklingshemming eller annen funksjonsnedsettelse.

Størstedelen av de tilrettelagte avhørene er knyttet til voldssaker (2 168 avhør). Blant voldssakene er mishandling i nære relasjoner den største lovbruddstypen (1 406 avhør). Det ble også gjennomført 1 603 tilrettelagte avhør i saker om seksuallovbrudd.

Det ble gjennomført 71 tilrettelagte avhør i saker innenfor kriminalitetstypen *annen* hvorav 43 av disse avhørene var knyttet til brudd på besøksforbud eller hensynsløs atferd. 9 tilrettelagte avhør *gjaldt omsorgsunndragelse og grov omsorgsunndragelse*.

Tabell 6.8 Tilrettelagte avhør, etter type avhør og andel avhør innen lovbestemt frist, pr. 3.tertial 2022

	2022
Tilrettelagte avhør, pr. 3.tertial	4 164
Tilrettelagte avhør med frist*	3 946
--- innen frist, antall	1 849
--- innen frist, andel	47 %
--- fristbrudd, antall	2 097**
- Fortsettende avhør	218

Kilde PSV – Indikator S23 Nasjonal

*resultatberegningen skiller ikke mellom tilrettelagte avhør med frist og supplerende avhør som ikke er fristbelagt. Fordi supplerende avhør ikke er fristbelagt regnes de som fristbrudd i resultatberegningen. Supplerende avhør utgjør vanligvis en liten andel av de tilrettelagte avhørene, for årene 2018-20 utgjorde de supplerende avhørene henholdsvis 7,7 og 6 prosent av det totale antallet

** det er ikke mulig å skille mellom fristbrudd som skyldes politiet, og fristbrudd utenfor politiets kontroll. For årene 2018-20 skyldtes henholdsvis 6,5 og 5 prosent av fristbruddene forhold utenfor politiets kontroll.

7. Nærmere om særskilte kriminalitetstyper

7.1. Ungdomskriminalitet

I 2022 ble det registrert 16 956 forhold²⁸ hvor mistenkte/siktede var under 18 år på gjerningstidspunktet. Vinning er den største kriminalitetstypen med 4 500 forhold. Vold er den nest største kriminalitetstypen med nesten 4 000 forhold, av disse er litt over halvparten *kroppskrenkelse* og *grov kroppskrenkelse*. 238 forhold gjelder alvorlig vold som *kroppsskade* og *grov kroppsskade*. Nesten 2 000 forhold gjaldt trafikk hvorav 420 av disse var kjøring i påvirket/beruset tilstand eller ulykker med personskade. Drøyt 1 100 forhold gjaldt seksuallovbrudd.

Det er påtalebehandlet noen flere forhold med gjerningspersoner under 18 år i 2022 enn det ble i 2021. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle påtaleavgjorte forhold er som nevnt i punkt 6.5.3 på 43 dager, mens den for de oppklarte forholdene er 38 dager.

I 2022 ble litt over 70 prosent av forholdene behandlet innen lovpålagt frist.

Oppklaringsprosenten er stabilt høy og var 81 prosent i 2022.

Det er forskjeller mellom distriktene når det gjelder sammensetningen av ulike kriminalitetstyper. Oslo og Troms har en større andel *Annen* kriminalitet, mens Øst og Møre og Romsdal har en større andel narkotikakriminalitet enn de andre distriktene, men dette gjelder nesten utelukkende mindre alvorlige narkotikaovertridelser. Nesten halvparten av forholdene med mistenkte under 18 år i Finnmark gjelder trafikk, mens tilsvarende for Oslo er 7 prosent. Innlandet, Nordland, Troms og Finnmark har flest seksuallovbrudd, mens Oslo og Innlandet har flest voldsforhold.

7.2. Hatkriminalitet

Hatkriminalitet defineres som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av, eller har sin bakgrunn i, andres hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion/livssyn, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Det ble registrert 923 anmeldelser med et hatmotiv i 2022. Dette er en økning på drøyt 13 prosent fra året før. Sammenlignet med gjennomsnittlig antall anmeldelser de siste fem årene er det en økning på nærmere 32 prosent. Oslo politidistrikt etterforsket omkring en tredjedel av anmeldelsene. Øst og Trøndelag politidistrikt skiller seg ut med en tydelig og jevn utvikling i antall anmeldelser registrert med hatmotiv over de siste 5 årene.

I 2022 ble det påtaleavgjort totalt 891 saker. Oppklaringsprosenten er i 2022 på 52 prosent, jf. punkt 6.4.2. Oppklaringsprosenten har vært stabil rundt 50 prosent de siste fem årene. I 2022 var andelen saker med positiv påtaleavgjørelse 38 prosent, som var en svak økning fra 35 prosent året før.

²⁸ For ungdomskriminalitet benyttes forhold, ikke sak. En sak kan ha flere forhold. For å måle andel av ungdomssaker som er behandlet innenfor den lovpålagte fristen må man derfor benytte forhold.

Hatefulle ytringer står for 42 prosent av de anmeldte sakene med et hatmotiv i 2022. Voldslovbrudd utgjør 30 prosent av sakene. Det ble registrert dobbelt så mange anmeldte lovbrudd med hatmotiv begått mot offentlig tjenesteperson²⁹ i 2022 som året før – fra 21 saker i 2021 til 40 saker siste år. Dette gjelder hovedsakelig forulemping av offentlig tjenesteperson.

De 923 anmeldelsene av hatmotivert kriminalitet fordeler seg som følger på de vernede grunnlagene:

- 55 prosent på hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse,
- 20 prosent på seksuell orientering,
- 10 prosent på religion,
- 7 prosent på kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk,
- 2 prosent på nedsatt funksjonsevne,
- 2 prosent av sakene er kodet på antisemittisme
- 3 prosent er kodet på "annet" hatmotiv.

Etter masseskytingen den 25. juni 2022 har det vært en drøy tredobling i antallet anmeldelser på hatefulle ytringer på grunnlaget seksuell orientering og kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk i 2022, sammenlignet med perioden før 25. juni. 19 prosent av disse sakene hadde motiv kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, hvorav to tredjedeler av sakene er fra etter 25. juni. Det er uklart om denne økningen er på bakgrunn av at det faktisk begås flere straffbare hendelser, eller skyldes økt tilbøyelighet til å anmelde hatefulle ytringer. I dette tallet inngår motivet kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Masseskytingen den 25. juni skjedde under Pride-feiringen og i nærheten av et kjent utested for homofile. Dette er bakgrunnen for hypotesen om hatkriminalitet som mulig motivasjon for handlingen. Uavhengig av om dette var motivasjonen, utløste handlingen frykt i LHBTIQ+ miljøer. Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet har deltatt i to dialogmøter med POD og skeive organisasjoner. Representanter fra skeive organisasjoner har den siste tiden uttrykt redusert tillit til politiet. Politiet har inntrykk av at den reduserte tilliten har utviklet seg over noe tid, men at masseskytingen den 25. juni har bidratt i negativ retning. Årsakene til at tilliten til politiet er redusert kan være flere og sammensatte.

Straffesakene etter masseskytingen etterforskes av Oslo politidistrikt. Det er pr. i dag registrert 3 straffesaker med hatmotiv, videre er det pr. nå registrert 262 fornærmede i saken.

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ble etablert i 2021. Kompetansemiljøet er lagt til Oslo politidistrikt. Mandatet er å heve kompetansen på hatkriminalitet i politiet, samt bistå alle landets politidistrikter med kunnskap og veiledning innen fagfeltet. I 2022 har hovedfokuset vært forankring av nasjonal opplæring i politidistriktenes ledergrupper samt etablering av kontaktpunkt og opplæringsteam fra hvert distrikt.

²⁹ Strl. §§ 155 og 156

Kompetansemiljøet avholdt også sin første nasjonale digitale konferanse i oktober 2022. I 2023 har kompetansemiljøet et mål om å gi opplæring til teamene i alle distriktene, som igjen skal besørge kompetanseheving i eget distrikt. Kompetansemiljøet opplever fortsatt stor ulikhet i kompetansen i de ulike politidistriktene. Vi antar at den nasjonale opplæringen i 2023 vil gi en positiv effekt, i form av høyere avdekking av hatkriminalitet, høyere kvalitet innen etterforskning og påtalearbeid, bedre ivaretagelse av de fornærmede, samt tettere dialog med organisasjonene.

7.3. Alvorlige trafikklovbrudd

Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at 118 personer omkom i trafikken i 2022 som følge av trafikkulykker (foreløpige tall). Dette er 38 flere enn i 2021 og et høyere antall enn de siste fem årene. Det var særlig høye tall i sommermånedene, og omkomne i alderen 45 år eller eldre utgjorde nesten hele økningen i antall trafikkdrepte fra 2021 til 2022. Hver tredje omkomne i 2022 var i alderen 65 år eller eldre. Forøvrig var det flere ulykker på MC og på sykkel.

Tallet på antall hardt skadde i 2022 er ikke klart, da det her er et etterslep på fire måneder i statistikkutgivelsen. For perioden januar-september ble 425 hardt skadd (foreløpige tall), noe som er 12 færre enn i samme periode 2021, og lavere enn det som er registrert i tidligere år. Utviklingen i antall hardt skadde viser dermed ikke den samme negative utviklingen som for drepte i trafikken.

Høy hastighet og ruspåvirket kjøring er de typene av risikoatferd som i størst grad bidrar til alvorlige ulykker i trafikken. Høy fart medvirket i 2021³⁰ til 24 ulykker (32 prosent). Andelen er tilnærmet likt gjennomsnittet for perioden 2012 til 2021 (33 prosent). Av de 24 ulykkene har "høy fart etter forholdene" vært medvirkende i 5 ulykker, "fart over fartsgrensen" i 6 ulykker og "fart godt over fartsgrensen" i 13 ulykker. Høy hastighet medvirket til stort skadeomfanget, og død i 58 prosent av trafikkulykkene (Ringens 2022).

I 18 prosent av dødsulykkene (14 ulykker) i 2021 har ruspåvirkning sannsynligvis vært en medvirkende faktor. I disse 14 ulykkene omkom 16 personer. Det var fem ulykker med alkohol, en med blandingsrus og åtte med annen type rus (Ringens 2022). For første gang ser vi dermed at det var flere som var påvirket av annen rus enn alkohol.

Politiet registrerte 3 524 anmeldelser for brudd på veitrafikkloven § 3 med personskaide i 2022. Dette er tilnærmet samme antall som foregående år, men en reduksjon sett i et lengre tidsperspektiv. Det ble i tillegg registrert 5 716 anmeldelser for brudd på veitrafikkloven § 3 med materiell skade. Her registreres en tendens til økning, dvs. en økning på 35 prosent i løpet av siste ti år.

Det ble i 2022 registrert 33 anmeldelser for brudd på straffeloven § 281 – uaktsom forvoldelse av død i trafikken og 23 anmeldelser for forvoldelse av betydelig skade på kropp

³⁰Tall for 2022 er ikke klare

eller helse i trafikken. Samlet har antallet anmeldelser for brudd på straffeloven §§ 280 og 281 ligget mellom 45 og 63 anmeldelser de siste fem årene.

Oppklaringsprosenten for trafikksaker med personskaade var i 2022 på 55 prosent, noe som er tilnærmet samme nivå som tidligere år. For saker med materiell skade var den 67 prosent. Her registreres en tendens til nedgang fra 2018 hvor oppklaringsprosenten var 72 prosent.

Det er registrert 11 118 anmeldelser for hastighetsovertredelser i 2022, noe som er 2 prosent færre enn i 2021, 11 prosent færre enn i 2020 og tilnærmet på samme nivå som før pandemien. Anmeldte hastighetsovertredelser hadde en oppklaringsprosent på 93 prosent i 2022. Dette er noe lavere enn i 2021. Foruten inngitte anmeldelser for fartsoverskridelser ble det i 2022 utstedt nærmere 100 000 forenklede forelegg etter manuelle kontroller og 96 000 forenklede forelegg etter ATK. Antall forenklede forelegg fra manuelle kontroller var noe lavere enn i 2020 og 2021, men på samme nivå med før pandemien. For ATK har det vært en kraftig økning i 2022 på grunn av regjeringsbeslutningen om å øke kapasiteten til ATK.

Det er registrert 11 728 anmeldelser for ruspåvirket kjøring med gjerningsdato i 2022, noe som er 21 prosent flere enn i 2021, og 15 prosent flere enn i 2020. Sammenlignet med før pandemien (2019) er økningen på 22 prosent. Politiet har de siste årene fått bedre og flere hjelpemidler til å avdekke ruspåvirket kjøring med andre stoffer enn alkohol (spytttester). Dette kan være med på å forklare den store økningen. Hele 91 prosent av anmeldelsene for ruspåvirket kjøring i 2022 ble oppklart. Denne andelen har ligget stabilt på samme nivå de siste årene.

Det ble tatt ut tiltale i 8 010 trafikksaker i 2022. Dette er tilnærmet på samme nivå som foregående år. Tiltale tas ut i de mest alvorlige trafikksakene hvor det typiske er utvist *"trafikkatferd som bærer preg av at gjerningspersonen aksepterte en risiko for en alvorlig ulykke"*. For hastighetsovertredelser ble det tatt ut tiltale i 680 saker, noe som er nesten 100 flere enn i 2021, og 22 prosent høyere enn gjennomsnittet for perioden 2018-2021. I 2022 var 288 av sakene fra ATK, mens tilsvarende tall fra 2021 var 217 saker. Det ble i 2022 tatt ut tiltale i 3 410 saker knyttet til kjøring i påvirket tilstand, noe som er 149 flere saker enn i 2021, og 7 prosent flere enn gjennomsnittet for perioden 2018-2022. Økningen har naturlig sammenheng med stor økning i anmeldelsene i 2022.

7.4. Personbeskyttelsestiltak

Politiet kan benytte ulike tiltak for å gi beskyttelse til personer som trenger dette. Et sentralt utviklingstrekk de siste årene er at politiet i større grad samarbeider med andre aktører for å gi voldsutsatte et mer helhetlig oppfølgingstilbud i tillegg til å bidra til en tryggere hverdag gjennom å iverksette ulike beskyttelsestiltak.

Pr. 15. januar 2023 var det nesten 3 400 personer som var ilagt/idømt besøks- og eller kontaktforbud. Av disse var 210 under 18 år. 4 300 personer var beskyttet av besøks-/kontaktforbud i 2022

Det var drøyt 1 150 personer som ble anmeldt for brudd på besøks- og/eller kontaktforbud i 2022. Av disse var 33 personer under 18 år. Til sammen har disse stått for 3 250 anmeldelser.

Politidirektoratet har gjennom 2022 hatt en tett oppfølging og dialog med politidistriktene for å bidra til bedre oppfølging av besøksforbud, herunder sikre tidlig avdekking samt at brudd på kontakt-/besøksforbud følges opp på en bedre og raskere måte. Særlig fokus er satt på oppfølging av gjerningspersoner med flere registrerte brudd som ikke er påtaleavgjort. Temaet er satt på agendaen i alt fra nasjonal ledergruppe til fagutviklingsarenaer. Politidirektoratet har hatt god og jevnlig dialog med politidistriktene på ulike nivå om viktigheten av en bedre og raskere oppfølging av besøksforbud.

Øst politidistrikt har gjennom 2022 hatt et prosjekt som ser på Felles straffesaksinntaks (FSI) sin rolle i å bidra til at det nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll i flere saker. Prosjektet vil fortsette i 2023.. En stor gevinst av dette prosjektet er at restanse på ikke påtaleavgjorte brudd på besøksforbud er mer eller mindre nedbygget, samt at alle nye saker gis stor oppmerksomhet og rask oppfølging. Gevinstene som allerede er avdekket som følge av prosjektet i 2022 er kommunisert ut til både ledergrupper og fagpersoner i distriktene, og flere distrikt har allerede begynt å se på Øst politidistrikts metodikk for å følge opp særlig brudd på besøksforbud på en mer effektiv måte, men også følge opp begjæring om besøksforbud så tidlig tidspunkt som mulig.

I 2022 ble det nedlagt påstand i 49 saker, et antall som er på høyde med resultatet for 2019. Det ble registrert 18 rettskraftige dommer. Totalt i perioden 2014 til og med 2022 har politiet nedlagt påstand i 181 saker, hvorav 84 saker har endt med rettskraftig dom. En rettsprosess tar tid (fra måneder til år), slik at det ikke gir et riktig bilde av hvor mange saker påtale får medhold i basert på siste års påstander. Likevel ser vi over tid at det idømmes omvendt voldsalarm i under halvparten av sakene som fremmes i domstolene.

Elektronisk kontroll gjennom forelegg har vært benyttet i 7 saker i 2022

Det har skjedd en positiv utvikling i bruken av kontaktforbud med elektronisk kontroll fra 2019. Teknisk plattform og utstyr er byttet ut. Dette har bidratt til bedre stabilitet i ordningen, bedre brukervennlighet både for politi, andre aktører som er involvert, og ikke minst for domfelte. Det har vært satset på opplæring og kompetanseheving i distriktene, både for politi og påtale og det vil jobbes videre i 2023 med ytterligere tiltak for å øke kompetanse og kunnskap om ordningen for å sikre økt bruk. Kontaktforbud med elektronisk kontroll er tema på ledermøter på ulike nivå, samt at det er et inngående samarbeid med flere etater for å sikre en god drift og oppfølging av ordningen.

En viktig faktor i å kunne utvikle ordningen ytterligere er å få en avklaring hvorvidt ordningen med omvendt voldsalarm skal underlegges et formelt behandlingsansvar og driftes etter politiregisterlovens bestemmelser. Politidirektoratet avventer svar på henvendelse til departementet angående problemstillingen.

I 2022 ble det utlevert 195 nye mobile voldsalarmer. Totalt er det 2 132 utleverte alarmer pr. 31. januar 2022. Beskyttelsestiltaket bidrar til at voldutsatte lettere kan komme i kontakt med politiet. Det pågår en prosess hvor det nå sees på utskifting av dagens mobile enheter til en ny og bedre teknologi.

Som for ordningen med omvendt voldsalarm, avventes avklaring på hvorvidt også ordningen mobile voldsalarmer skal underlegges behandlingsansvar og driftes jf. politiregisterloven.

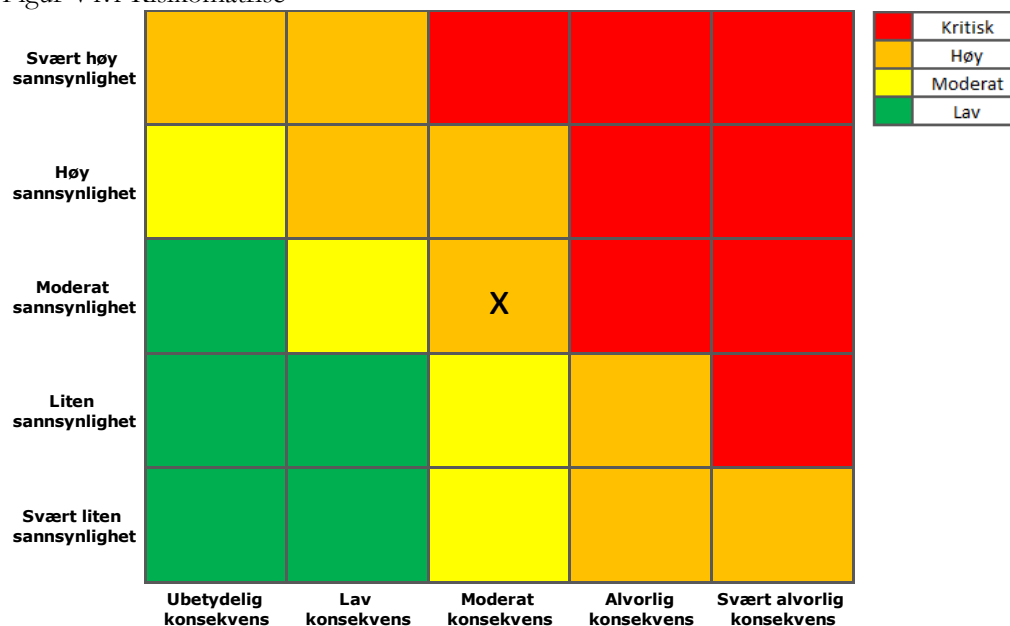
Mobile voldsalarmer er et godt beskyttelsestiltak som kan utleveres på stedet når en voldutsatt ber om dette. Den gir muligheten for rask dialog med politiet, samt sporing av enheten når alarmen utløses. En ser imidlertid at mange alarmer som utleveres, ikke benyttes. Det jobbes med å sikre gode rutiner for å vurdere behovet for alarmene, særlig de som ikke benyttes, for å sikre at alarmer innhentes/innleveres slik at andre med større behov kan få en alarm raskt.

8. Vedlegg

8.1. Politidirektoratets risikovurdering³¹

Risikoområde - Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker

Figur V1.1 Risikomatrixe

Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker

T2 2021	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T3 2021	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T1 2022	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T2 2022	Sannsynlighet: 3	Konsekvens: 3	
T3 2022	Sannsynlighet: 3	Konsekvens: 3	

Risiko er vurdert på bakgrunn av kriminalitetsutviklingen, restanser, resultatoppnåelse og en totalvurdering av porteføljen nå og i nærmeste fremtid. Det er i denne sammenheng sett på utviklingen innen den organiserte kriminaliteten og kriminelle nettverk, cyberkriminalitet, arbeidslivskriminalitet, økonomisk kriminalitet/bedragerier og ungdomskriminalitet.

Det er særlig høy risiko knyttet til de sakstypene som fordrer spesialistkompetanse, slik som innenfor bl.a. digital etterforskning (DPA), organisert kriminalitet, seksual-, mishandlings- og økonomisaker. Det er også særlig høy risiko knyttet til gjennomføring av tilrettelagte avhør innen lovpålagt frist.

Ressurssetting i større hovedforhandlinger hvor Politidirektoratet har gitt føringer om bruk av to aktører er en fortsatt risiko i 2022. Nye retningslinjer/føringer med økt krav om forberedende rettsmøter, skriftlige innlegg i forkant av større hovedforhandlinger mv. antas

³¹ Risikovurderingen er alene utarbeidet av Politidirektoratet

å kunne føre til økt ressursbruk i forberedelsen av sakene før hovedforhandling, men gi en besparelse i form av færre rettsdager til hovedforhandling, jf. rapport av 08.04.22 "Bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene II".

Videre er det en vesentlig risiko ved at kriminaliteten i økende grad flytter seg fra fysiske åsteder til det digitale rom. Det kreves betydelige ressurser til kompetansebygging for å forebygge, etterforske og hindre datakriminalitet, ta i bruk ny teknologi m.v.

Det er også en risiko for at politiets håndtering av beslag ikke er god nok, særlig gjelder dette digitale beslag. Det jobbes med å rette opp manglene og gjennomføre planlagte tiltak.

Politiet har iverksatt flere tiltak for å redusere risiko innen mål 3:

- Bedre strategisk styring i politidistriktene
 - Det er gitt opplæring i bruk av strategisk styringsverktøy som PSV mv.
 - For 2022 klargjøres ytterligere målsetningen om en sunn totalportefølje.
 - Riksadvokaten og Politidirektoratet samhandler i større grad vedrørende resultatoppfølgingen av politidistriktene.

- Beslagsområdet
 - Gjennomførte tiltak:
 - Rutine for gjennomgangsrapport av digitale beslag. Oppdatert 28.09.20
 - Rutine for kvalitetssikring av tidsangivelser i digitale beslag. Gyldig fra 28.04.21.
 - Rutine for beslag som inneholder elektronisk lagret informasjon i initialfasen. Gyldig fra 01.03.22.
 - Kripos ble gitt forvalteransvar for beslag, herunder digitale beslag, og tilført to hele stillinger til dette 12.05.22.
 - Tiltak i prosess:
 - Tydeliggjøring av hva som er beslag etter straffeprosessloven.
 - Retningslinje for lagring av biologisk materiale
 - Retningslinje for digitale beslag
 - Revidering av rundskriv 2010/007 – beslagsrundskrivet.
 - Instruks for utforming og drift av lagerfasiliteter for beslag i etaten er utviklet og er til gjennomgang før endelig beslutning
 - Verktøy:
 - Det skal utvikles nasjonal løsning for initialfase og lagring av digitale beslag innen utgangen av desember 2023 og konseptuelt med en ny nasjonal logistikk-løsning for tinglig beslag.
 - Nasjonalt lager for forlenget lagring av beslag og spor er etablert og i pilotfase
 - Kompetanse
 - Gjennomgang av opplæring og kompetansebygging på området beslag.
 - Det skal vurderes formalkrav til opplæring og kompetanse (avventer avklaringer knyttet til hva er beslag etter straffeprosessloven).
 - Ledelse

- Det er etablert forvalterfunksjon på Kripos for oppfølging av beslagsområdet.
- I prosjektet ESAS III 2022-2025 innføres det digital strukturering av begjæringer og kjennelser, samt kobling til Vegvesenet, NAV, Gjenopptakelseskommisjonen, Konfliktrådet og Spesialenheten for politisaker.
- Politiet er for øvrig i gang med "digital transformasjon", også innenfor straffesaksområdet. Dette innebærer en betydelig omlegging av måten utvikling skal foregå. Etablering av tverrfaglige produktteam i politiet er påbegynt. Produktteamene vil få selvstendige ansvar for å sikre mål og retning for arbeidet, samt prioritere og forankre produktene løpende. Denne produktorienteringen vil øke leveransetempoet betydelig, og i større grad binde fag og teknologiutvikling sammen.
- Kompetanseheving
 - Endringer i straffeprosessloven er iverksatt og innebærer blant annet økt delegasjon til politiet og medfører økt kompetansebehov og utvikling av kvalitetssikringssystem i politidistriktene.
 - Systematisk erfaringslæring i enkeltsak er videreført i 2022.
 - Grunnutdanning år 1 for påtalejurister startet høsten 2022.

Etter en samlet vurdering endres ikke risikonivået, men vi har vurdert det slik at det er noe mindre risiko enn tidligere for at politiets straffesaksbehandling ikke er effektiv og rettsikker.

Risikoen er vurdert ut fra en helhetsvurdering av flere sentrale parametere: Restanser, måloppnåelse på prioriterte områder og en totalvurdering av porteføljen både nå og den nærmeste fremtid.

Kriminalitetsutviklingen og -endringene påvirker politiets kapasitet- og kompetanse i forhold til å både håndtere tradisjonelle kriminalitetsformer og nye. Det er særlig digital kriminalitet som synliggjør dette, men også alvorlig organisert og økonomisk kriminalitet. Kriminalitetsutviklingen representerer slik sett en risiko som må håndteres i et lengre perspektiv. Det er blant annet risiko knyttet de sakstypene som fordrer spesialistkompetanse, slik som innenfor digital etterforskning, seksual-, mishandlings- og økonomisaker.

Det jobbes på flere områder for å forbedre effektiviteten og kvaliteten i straffesaksbehandlingen. Den største utfordringen og risikoen er særlig politiets kapasitet til å håndtere alle sakene. Selv om mange tiltak vil gi gevinster i form av høyere kvalitet, vil de ikke kompensere for at kriminalitetsutviklingen innebærer nye og mer komplekse former for kriminalitet, samtidig som den etablerte kriminaliteten også må håndteres. Tydelig prioritering er helt nødvendig.

8.2. Utvalgte statistikktabeller

Tabell 2.1.a Anmeldte lovbrudd, etter kriminalitetstype. 2016-2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2016-2021
Vinningslovbrudd	113 610	101 895	99 541	101 402	92 932	84 809	105 090	23,9	6,1
Trafikklovbrudd	58 181	54 675	54 092	52 569	55 504	52 399	55 334	5,6	1,4
Annen kriminalitet	40 088	38 340	39 267	38 456	37 818	38 177	38 260	0,2	-1,1
Voldslovbrudd	31 702	32 540	32 884	33 034	30 722	29 100	32 439	11,5	2,4
Økonomilovbrudd	26 596	26 885	29 401	27 049	24 401	24 145	27 623	14,4	4,6
Skadeverk	16 952	17 175	16 889	17 284	21 050	19 603	19 378	-1,1	6,7
Narkotikalovbrudd	39 728	36 785	35 296	31 320	28 594	19 808	16 805	-15,2	-47,4
Seksuallovbrudd	7 066	7 978	8 374	6 748	6 874	8 006	7 391	-7,7	-1,6
Miljølovbrudd	2 397	2 174	1 962	2 168	2 629	2 645	2 229	-15,7	-4,3
Arbeidsmiljølovbrudd	791	835	860	791	763	820	769	-6,2	-5,1
Anmeldte lovbrudd, i alt	337 111	319 282	318 566	310 821	301 287	279 512	305 318	9,2	-1,9

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.1.b Anmeldte narkotikalovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Narkotikalovbrudd, antall anmeldelser	35 296	31 320	28 594	19 808	16 805	-15,2	-41,6
- Legemiddeloven, i alt	17 032	15 400	12 359	7 519	5 944	-20,9	-54,5
--- Narkotika, bruk	9 946	8 778	6 801	3 758	2 592	-31,0	-64,6
--- Narkotika, besittelse	7 086	6 622	5 558	3 761	3 352	-10,9	-41,8
- Straffeloven, i alt	14 587	13 374	13 408	9 987	9 007	-9,8	-29,8
--- Narkotikaovertrredelse	13 690	12 459	12 461	9 171	8 218	-10,4	-31,2
--- Grov narkotikaovertrredelse	897	915	947	816	789	-3,3	-11,7
- Dopingovertrredelse, i alt	1 376	1 058	1 014	960	1 027	7,0	-6,8
--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven	563	368	314	197	117	-40,6	-67,5
--- Dopingovertrredelse, straffeloven	813	690	700	763	910	19,3	22,7
- Andre narkotikalovbrudd	2 301	1 488	1 813	1 342	827	-38,4	-52,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.1.c Anmeldte trafikklovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2016- 2021
Trafikklovbrudd, antall anmeldelser	54 092	52 569	55 504	52 399	55 334	5,6	3,2
- Kjøring uten gyldig førerkort	11 101	10 462	11 646	10 103	10 613	5,0	-2,0
- Ulovlig hastighet	11 156	11 045	12 479	11 384	11 118	-2,3	-3,5
- Personskade	3 498	3 382	3 376	3 520	3 524	0,1	2,3
- Promillekjøring, veitrafikk	9 512	9 641	10 170	9 683	11 728	21,1	20,3
- Andre trafikklovbrudd	18 825	18 039	17 833	17 709	18 351	3,6	1,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.1 Anmeldte vinningslovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018- 2021
Vinningslovbrudd, antall anmeldelser	99 541	101 402	92 932	84 809	105 090	23,9	11,0
- Mindre tyveri	11 108	12 609	12 049	12 096	13 352	10,4	11,6
- Tyveri	70 497	71 915	65 838	60 674	77 876	28,4	15,8
- Grovt tyveri	6 628	6 173	4 572	3 247	4 100	26,3	-20,5
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	4 069	3 871	4 064	3 153	4 030	27,8	6,4
- Ran	785	881	960	766	910	18,8	7,3
- Andre vinningslovbrudd	6 454	5 953	5 449	4 873	4 822	-1,0	-15,1

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.2. Anmeldte voldslovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Voldslovbrudd, antall anmeldelser	32 884	33 034	30 722	29 100	32 439	11,5	3,2
- Kroppskrenkelse, i alt	12 879	12 820	11 507	11 484	13 046	13,6	7,2
--- Kroppskrenkelse	12 373	12 268	11 101	11 070	12 627	14,1	7,9
--- Grov kroppskrenkelse	506	552	406	414	419	1,2	-10,8
- Kroppsskade, i alt	2 022	2 216	1 863	1 629	2 023	24,2	4,7
--- Kroppsskade	1 699	1 903	1 616	1 442	1 816	25,9	9,1
--- Grov kroppsskade	323	313	247	187	207	10,7	-22,6
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	3 509	3 383	3 309	3 134	3 065	-2,2	-8,1
--- Mishandling i nære relasjoner	3 424	3 305	3 226	3 065	3 009	-1,8	-7,6

--- Grov mishandling i nære relasjoner	85	78	83	69	56	-18,8	-28,9
- Trusler, i alt	7 779	7 645	7 881	7 010	7 647	9,1	0,9
--- Trusler	7 394	7 283	7 479	6 778	7 339	8,3	1,5
--- Grove trusler	385	362	402	232	308	32,8	-10,8
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	3 077	3 261	2 899	2 927	3 564	21,8	17,2
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	2 484	2 711	2 318	2 124	2 181	2,7	-9,5
- Andre voldslovbrudd	1 134	998	945	792	913	15,3	-5,6

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.3 Anmeldte seksuallovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Seksuallovbrudd, antall anmeldelser	8 374	6 748	6 874	8 006	7 391	-7,7	-1,5
- Voldtekt, i alt	2 665	2 290	2 312	2 581	2 324	-10,0	-5,6
--- Voldtekt, barn under 14 år**	907	716	785	893	719	-19,5	-12,9
--- Voldtekt	1 758	1 574	1 527	1 688	1 605	-4,9	-1,9
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	496	378	436	505	413	-18,2	-9,0
- Seksuell handling, i alt	1 194	948	873	1 020	930	-8,8	-7,8
--- Seksuell handling, barn under 16 år	719	559	534	548	407	-25,7	-31,0
--- Annen seksuell handling uten samtykke	475	389	339	472	523	10,8	24,9
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	1 392	1 424	1 408	1 650	1 494	-9,5	1,7
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	567	688	698	810	689	-14,9	-0,3
--- Annen seksuelt krenkende adferd	825	736	710	840	805	-4,2	3,5
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn***	1 779	961	1 107	1 540	1 495	-2,9	11,0
- Andre seksuallovbrudd	848	747	738	710	735	3,5	-3,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

** Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år.

*** Inkluderer anmeldelser etter straffeloven 1902 § 204 og § 204a som er registrert under statistikkgruppene for "pornografi". Disse anmeldelsene gjelder i all hovedsak overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, men omfatter også et mindre antall anmeldelser av ulovlig pornografi.

Tabell 2.2.6. Anmeldte økonomilovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2020	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Økonomilovbrudd, antall anmeldelser	29 401	27 049	24 401	24 145	27 623	14,4	5,2
- Bedrageri, i alt	22 094	20 798	18 897	18 877	23 028	22,0	14,2
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	2 569	2 002	1 757	1 759	2 007	14,1	-0,7
--- Bedrageri	17 323	16 461	14 813	14 895	18 781	26,1	18,3

--- Grovt bedrageri	2 202	2 335	2 327	2 223	2 240	0,8	-1,4
- Økonomisk utroskap	148	154	143	146	137	-6,2	-7,3
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	818	755	575	459	463	0,9	-29,0
- Kreditorrelaterte lovbrudd	109	98	103	74	49	-33,8	-49,0
- Korrupsjon og påvirkningshandel	39	50	41	30	43	43,3	7,5
- Regnskapsovertredelse	1 276	1 127	1 016	862	810	-6,0	-24,3
- ID-krenkelse	3 610	2 730	2 565	2 671	2 195	-17,8	-24,2
- Andre økonomilovbrudd	1 307	1 337	1 061	1 026	898	-12,5	-24,1

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Inndragning³² av utbytte og gjenstander. 2017–2021. Antall og beløp i mill. kr

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018- 2021
Utbytte (§34, §67)	1 728	1 300	1 123	863	1 098	27,2	-12,4
Utvidet (§34a, §68)	78	71	119	141	127	-9,9	24,2
Gjenstand (§35, §69)	7 217	7 397	6 869	7 155	8 244	15,2	15,1
Sum, antall inndragninger	9 023	8 768	8 111	8 159	9 469	16,1	11,2
Beløp i mill. kr	109,2	196,5	982,5	184,1	177,8	-3,4	-51,7

Kilde: SSP/PSV Monitor (per 16.1.2023)

Trafikk

	Antall ulykker	Drepte	Hardt skadde	Lettere skadde	Uoppgitt skadegrad
2010	6 434	208	714	7 319	1 097
2011	6 079	168	679	7 009	675
2012	6 154	145	699	6 713	783
2013	5 241	187	703	5 753	386
2014	4 972	147	674	5 397	220
2015	4 563	117	693	4 831	163
2016	4 374	135	656	4 613	270
2017	4 086	106	665	4 245	352
2018	3 898	108	602	4 078	261
2019	3 579	108	565	3 589	204
2020	3 585	93	627	3 686	123
2021	3 719	80	569	3 889	107
2022		118			
jan-sep 2021	2 779		437	2 902	63
jan-sep 2022	2 763		425	2 814	292

³² Tallene angir rettskraftige inndragninger og ikke hva som faktisk er inndratt.

Tittel på rapport

Utgitt: 15. mars 2022

Utgiver : Politidirektoratet og riksadvokatembetet

ISBN: xxx

Foto: xxx